

LUNDS
UNIVERSITET

En öppen drogscen: Polisens arbetsätt kring den synliga narkotikahandeln i Upplands Väsby

Sara Björk
Madeleine Rundberg

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÅSK02)
Vårterminen 2020

Handledare: Peter Bergwall

Examinator: Patrik Olsson

Förord

Med detta examensarbete hoppas vi kunna bidra till diskursen om narkotikabrottslighet på olika nivåer. Ambitionen är att inspirera vidare forskning inom ämnet. Förhoppningen är även att arbetet kan användas i en praktisk kontext, utan att underskatta den kunskap och erfarenhet som finns tillgänglig bortom forskning.

Vi vill i första hand tacka våra respondenter. De är den huvudsakliga anledningen till att vårt intresse för ämnet fick möjligheten att utforskas och utökas genom denna studie. Vi vill även uttrycka vår uppskattning över att de tog tiden att bidra till vårt arbete både i form av intervjuer och efterkommande frågor, trots problemen som uppkom med anledning av den pågående pandemin.

Vi vill även tacka vår handledare Peter Bergwall, som med stort intresse och engagemang bidrog med inspiration och assistans under arbetets gång.

Sara Björk och Madeleine Rundberg

Lund, 2020

Abstract

The concept of an open air drug market can be defined as a widely known area wherein public trade and use of narcotics is prevalent. This phenomenon contradicts the legislation in place regarding drug use and distribution in Sweden. This case study analyses an open air drug market located in the outskirts of Stockholm. The study specifically reviews the crime prevention methods used by law enforcement in their efforts to control the open air drug market. Consequently, the purpose of this study is to assess the validity of scientific research behind current crime prevention methods, impediments to the complete elimination of the open air drug market, and finally potential improvements to crime prevention efforts. Data is primarily collected through interviews with persons participating in crime prevention specific to the open air drug market. Firstly, the study finds that the crime prevention methods set in place are inadequately based on scientific research. Criminological theories are instead applied to already implemented methods. Secondly, factors contributing to the continuance of the open air drug market include: issues with prioritizing, auspiciousness of the location, the influence of organized crime, as well as inadequate prevention methods and legislation. Lastly, recommended improvement efforts consist of prioritization of drug-related crimes and increased cooperation between law enforcement and relevant actors.

Keywords: Brottsförebyggande samverkan, Narkotika, Polisarbete, Polisforskning, Öppen drogscen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 Avgränsningar	2
1.3 Rättssociologisk relevans	3
2. Bakgrund	4
2.1 Vad är en öppen drogsцен?	4
2.2 Tidigare forskning	5
2.3 Organiserad brottslighet	6
2.4 Relevant lagstiftning	7
2.4.1 Narkotikastrafflagen	7
2.4.2 Försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott	7
2.4.3 Uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet	8
2.4.4 Utökade möjligheter till förverkande	8
2.4.5 Bättre straffrättsliga verktyg mot organiserad brottslighet	9
3. Teoretiskt ramverk	9
3.1 Rutinaktivitetsteorin	10
3.2 "Broken windows"- teorin	11
4. Metod och material	12
4.1 Kvalitativ datainsamling	12
4.2 Urval	13
4.3 Övrigt material	14
4.3.1 Metodhandboken för samverkan kring arbetet med öppna drogsцен	14
4.3.2 Effektiv Samverkan för Trygghet (EST)	15
4.4 Analys av material	16
5. Resultat	17
5.1 Undersökning av polisiära åtgärder	17
5.1.1 Teori och vetenskaplig grund	17
5.1.2 Effektiv samverkan	20
5.2 Faktorer som förhindrar avveckling	22
5.2.1 Prioriteringar	22
5.2.2 En attraktiv plats	24
5.2.3 Organiserad brottslighet och nätverkens påverkan	24

5.2.4 Arbetsmetoder och lagstiftning	26
6. Analys	28
6.1 Polisens metoder och dess koppling till vetenskaplig teori	28
6.2 Faktorer som förhindrar avveckling.....	31
7. Diskussion	33
7.1 Eventuella åtgärder.....	33
7.1.1 Omprioritering.....	33
7.1.2 Forskningssamarbete med Universitet.....	35
7.1.3 Utökad samverkan: inkludera sjukvården och rättsväsendet.....	36
7.2 Sammanfattning och slutsatser	37
7.3 Begränsningar	39
7.4 Förslag på framtida forskning.....	40
Källförteckning	41
Bilaga 1: Intervjuguide	45

1. Inledning

En öppen drogszen kan definieras som en allmänt känd plats där försäljning och bruk av narkotika förekommer offentligt (Bratthall 2018). Termen presenterar en paradox. Narkotikabruk och narkotikahandel är illegala aktiviteter enligt svensk och internationell lag, så implikationen att det kan ske öppet och med frihet från påbudna sanktioner kan tänkas märkligt. Vidare är det intressant att avvecklingen av ett sådant fenomen inte sker omgående. Problemet med detta begrepp, utöver dess förbryllande koncept, är att det är få som över huvud taget är medvetna om dess existens och innebörd.

I en sammanställning av polisforskning i Sverige om publicerad forskning mellan 2010 och 2017 presenterades två rapporter relaterade till narkotika, men ingen som specifikt diskuterar öppna drogszen (Bogestam & Bergnor 2018). Narkotikaproblematiken är inte enbart ett hälsoproblem utan leder dessutom till risker för att hamna i en kriminell livsstil (Bratthall 2018). Drogrelaterad dödlighet i Sverige låg på 92 personer per miljon under 2017 enligt Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (ECKNN 2019), vilket är den näst högsta siffran i Europa (ibid.). Narkotikafrågan är därför omdiskuterad både inom forskningsvärlden och i nyhetsflöden. Stockholm har dessutom mer problem med narkotika än andra län i Sverige och öppna drogszen är vanligt förekommande (Bratthall 2018). Detta beror på att Stockholm har en större tillgång till narkotika samt större efterfrågan jämfört med andra områden i Sverige. Trots detta är forskning kring narkotikahandel, och därigenom öppna drogszen, varken tillräcklig eller särskilt lättillgänglig (ibid.).

Inadekvat information om öppna drogszen är ett problem eftersom det riskerar att underminera det brottspreventiva arbete som relevanta aktörer utför i bekämpningen av den kriminella verksamheten. När diskursen kring narkotikafrågan bortser från en grundläggande aspekt av problemet, är det svårt att föra en konstruktiv diskussion om ämnet. Det är dessutom ett problem om de brottsförebyggande aktörerna själva använder sig av metoder och information som saknar en vetenskaplig grund. Detta arbete undersöker därför hur brottsförebyggande aktörer använder sig av ett forskningsperspektiv gällande fenomenet med öppna drogszen, med fokus på den vid Upplands Väsby's pendeltågsstation. Arbetet bidrar till en insikt i problemet ur ett

brottspreventivt perspektiv genom en analys av de metoder som används i bekämpningen av den öppna drogsenen.

1.1 Syfte och frågeställningar

För att på ett adekvat och omfattande sätt utforska fenomenet med öppen droghandel och den öppna drogsenen i Upplands Väsby, ligger intresset i att undersöka hur brottsförebyggande aktörer arbetar mot brottslig aktivitet i området. Syftet med arbetet är att analysera både drogsenen i sig, samt de insatser och metoder som bidrar till bekämpningen och förebyggandet av de kriminella aktiviteter som pågår runt Upplands Väsby's öppna drogsen. Därigenom är det möjligt att avgöra hur praktiskt brottsförebyggande arbete är förankrat i rättsociologiskt eller kriminologisk forskning, samt hur polisen tillsammans med andra myndigheter påverkar lokalområdet överlag. Syftet är dessutom att arbetet skall kunna bidra till mer effektivt arbete i motverkandet av öppna drogscener. Forskningsfrågorna blir således följande:

1. På vilka sätt anknyter de åtgärder som implementeras på den öppna drogsenen till kriminologisk och rättsociologisk teori?
2. Vilka faktorer hindrar en fullständig avveckling av den öppna drogsenen idag?
3. Vad skulle kunna göras för att utveckla arbetet mot den öppna drogsenen i framtiden?

1.2 Avgränsningar

Öppna drogscener är som tidigare nämnts ett fenomen som saknar både adekvat forskning och information i svensk kontext. För att kunna få mer detaljerad insikt om öppna drogscener och polisens arbete gjordes därför en avgränsning till en öppen drogsen där mer kvalitativ information om området och arbetet kunde förstås. Eftersom etablerade kontakter fanns i Upplands Väsby utgjorde det grunden för studien, med fokus på den öppna drogsenen vid Upplands Väsby's station som ligger inom lokalpolisområde (LPO) Sollentuna. Vidare ligger fokus på de brottsförebyggande aktörerna samt deras arbetsmetoder och inte på personerna som säljer eller köper narkotika på platsen.

1.3 Rättssociologisk relevans

Polismyndighetens insatser och arbetsmetoder är en relevant rättssociologisk utgångspunkt eftersom den inte enbart analyserar lagar och förordningar som polisen använder i sitt arbete, utan även på tillämpningen i praktiken (Banakar 2009). En rättssociologisk studie bör innehålla forskningsfrågor som speglar och analyserar förhållandet mellan hur samhället bör se ut utifrån lagstiftning och hur samhället faktiskt agerar. Detta uppnås genom en analys kring det faktum att en viss typ av kriminalitet fortgår trots myndigheternas vetskap samt tillgängligheten av tydliga lagar (Banakar 2020).

Lagar har mottagare, vilket innebär att samhället förväntas rätta sig efter dem oavsett om det handlar om ett påbud eller förbud (Baier 2019). Lagen hänvisar till ett beteende och en situation, men den verkställande kraften av lagstiftningen kan variera beroende på exempelvis sociala normer eller effektiviteten av verkställande aktörer. Svensk lagstiftning fastställer förbud mot bland annat försäljning, innehav och köp av narkotika. Det finns dock de som bryter mot lagen, vilket betyder att det finns en diskrepans mellan lagstiftningen och dess verkställande. Klyftor mellan olika normdimensioner i ett samhälle är en definierande aspekt av disciplinen rättssociologi. Dessa klyftor kan belysa skillnaden mellan rättsliga och sociala regler, men även skillnaden mellan hur normer och beteende anses vara (börat) och vad de faktiskt är (varat) (ibid.). I denna fallstudie undersöks fenomenet om öppna drogscener specifikt utifrån verkställandet av lagstiftning som berör narkotikahandel och hur det arbetet utförs (varat). Vidare undersöks det verkställande, brottspreventiva arbetet ur ett kritiskt perspektiv gällande hur brottsförebyggande aktörer förhåller sina metoder till relevant forskning. Ett rättssociologiskt perspektiv på verkställande arbete är av relevans för forskningsområdet eftersom det kan bidra till en utökad förståelse för förhållandet mellan lagstiftning och verkställande. Det kan dessutom underlätta framtida brottsförebyggande arbete genom att belysa relevansen av rättssociologisk forskning i polisens arbetsmetoder.

2. Bakgrund

För att kunna undersöka och analysera de resultat som framställs i arbetet, behövs en grundläggande information om öppna drogsccener och den bakomliggande kunskap som förklarar dess innebörd och verksamhet. Bakgrundens innehåll ger en utökad förståelse för konceptet bakom en öppen drogsccen, relevant information om organiserad brottslighet och lagstiftning samt hur de är relaterade till varandra. Tidigare forskning presenteras även för att belysa vad som finns och vad som saknas gällande kunskap om ämnet.

2.1 Vad är en öppen drogsccen?

Diskussionen om begreppen öppen drogsccen och öppen droghandel påbörjades i Sverige omkring millennieskiftet, men när begreppet etablerades är oklart. Fokus på öppna drogsccener i relation till narkotikafrågor startade vid 2005-2007, vilket gjorde att begreppet började användas. Det tog dock tid innan öppna drogsccener fick en svensk definition¹. Den första svenska definitionen publicerades i ANDT-gruppens metodhandbok för arbetet med öppna drogsccener (Bratthall 2018). Definitionen av en öppen drogsccen som stöds av Länsstyrelsen i Stockholm, Polisregion Stockholm, Kriminalvården, Stockholms läns landsting och Tullverket är "en geografisk, bestående plats där bruk och försäljning av narkotika sker offentligt och uppfattas som problematisk av myndigheter eller allmänheten" (Bratthall 2018, s.8).

För att strukturera upp villkoren för vad som skall klassas som en öppen drogsccen har sju olika symptom utvecklats; har en öppen drogsccen fem eller fler av dessa symptom anses området vara särskilt problematisk. De sju symptomen är följande (Bratthall 2018, s.8):

1. Platsen genererar obehag/olägenhet för allmänheten
2. Platsen uppfattas som otrygg
3. Platsen är en *hot spot* för brott
4. Platsen attraherar nya brukare och andra utsatta grupper
5. Unga avråds från att vistas på platsen
6. Allmänheten undviker platsen

¹ Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm, telefonintervju den 27 mars 2020

7. Platsen är en informell zon av tolerans för avvikande beteenden.

2.2 Tidigare forskning

Utanför Sverige är polisiära insatser vid områden med hög narkotikabrottslighet någorlunda studerat. Studier gällande aggressiva insatser i områden med hög kriminalitet har resulterat i varierande slutsatser om dess effektivitet (Bynum & Worden, 1996; Wood et al 2004). Det finns emellertid en relativ konsensus i forskningen om att kortsiktiga insatser medför kortsiktiga resultat (Best, Strang, Beswick & Gossop 2001; Hartley 2011; Wood et al 2004). Flertalet forskare (Corsaro, Brunson & McGarrell 2009; Mozarolle, Soole & Rombouts 2006, 2007) har undersökt huruvida metoder som har varit framgångsrika inom områden med omfattande våldsbrottslighet, såsom metoder som förespråkar problemorienterade insatser, även kan vara användbara på narkotikabrottslighet. Samtliga studier gav positiva resultat. Problemet med denna forskning är dock att endast två studier påträffades som nämnde begreppet *open air drug markets* i relation till polisiära insatser (Corsaro, Brunson & McGarrell 2009; Wood et al 2004). De två artiklarna utgår dessutom från olika definitioner av begreppet öppna drogsener, varav ingen passar in på den öppna drogsenen i Upplands Väsby.

Utöver forskningen inom narkotikabrottslighet är definitionen av begreppet *open air drug market* vag. Konceptet kring vad en öppen drogsen innebär är en återkommande frågeställning gällande definitionen (Waal et al 2014). Hur en öppen drogsen ser ut och klassificeras skiljer sig dessutom beroende på ett flertal faktorer. Det skiljer sig dels i koncentration och storlek av drogsenen, dels i vilken politik som bedrivs i landet. Det kan dessutom skilja sig vad gäller legala droger som säljs i landet samt vilken lagstiftning och eftervård som finns tillgänglig (ibid.). Av dem anledningarna finns inte mycket internationell forskning om *open air drug markets* som kan tillämpas på situationen vid Upplands Väsby's pendeltågsstation. Vid internetsökningar efter vetenskapliga artiklar som skulle kunna vara relevanta för arbetet, påträffades inga vetenskapliga artiklar som är direkt applicerbara inom ramen för frågeställningarna.

Brottsförebyggande rådet gjorde en kartläggning och sammanställning för polisforskning i Sverige från 2010 till 2017. Kartläggningen fokuserade på forskning som har direkt koppling till polisens arbete, yrkesroll eller Polismyndigheten som organisation (Bogestam & Bergnor 2018). Annan forskning som är relevant för polisen

men som inte är direkt kopplad till tidigare nämnda kategorier valdes bort. 179 publikationer inkluderades varav ungefär hälften var inriktade på polisens arbetssätt och metoder där en av de mest forskade inriktningarna handlar om organiserad brottslighet. Oberoende om forskningen bedrivits av myndigheter eller lärosäten, handlar publikationerna mestadels om polisens arbetssätt och metoder i vardera gruppen. Av de 179 artiklarna var det ingen med fokus på öppna drogsccener, dock hade två publikationer fokus på narkotika. De två artiklarna är en rapport från Rikspolisstyrelsen som undersökte hur polisen arbetar mot narkotika och en rapportserie från Svenska Carnegie Institutet som fokuserade på ungdomar och droger (ibid.).

2.3 Organiserad brottslighet

Begreppen organiserad brottslighet och grov organiserad brottslighet skiljer sig i sin definition, dessutom skiljer de sig när det gäller exempelvis skjutvapen, försäljning av illegala varor, påverkan på samhället och rekrytering. Med sådana skillnader kräver olika sorter av organiserad brottslighet olika sorters åtgärder (Vesterhav & Korsell 2016). Vidare skiljer sig arbetsmetoderna för polisen åt beroende på om problemen huvudsakligen är narkotikabrott eller om grupperingen genom våld eller dylikt skapar otrygghet bland allmänheten. Dessutom behövs det en annan sorts arbetsmetod för narkotikabrott beroende på vilken struktur grupperingen har. Av den anledningen genomförs en analys för att ta reda på bakgrunden till problemet och grupperingen. Detta för att bestämma vilken typ av insats som skall göras samt vilket syfte insatsen har (ibid.).

I Stockholm har 50 kriminella nätverk inom den organiserade brottsligheten identifierats, däribland finns fem olika kategorier av nätverk (Polismyndigheten 2019). Studien kommer emellertid att fokusera på endast en av dessa. Lokala kriminella nätverk är den största kategorin av nätverk. De begår ofta brottsliga handlingar synligt samt har ett högt våldskapital med stor påverkan på lokalsamhället. För att kategoriseras som ett lokalt kriminellt nätverk behöver nätverket bedriva sin verksamhet på eller vid ett specifikt geografiskt område. Huvudfokus för dessa nätverk är försäljning av narkotika (ibid.).

2.4 Relevant lagstiftning

Tillämpbar lagstiftning i samband med narkotikabrott finns i både direkt och indirekt mening. I de lagar som är relevanta för narkotikahandel är syftet att avskräcka gemene man från kriminellt agerande genom att motverka de incitament som kan uppnås genom att begå den typen av brott.

2.4.1 Narkotikastrafflagen

Narkotikastrafflagen (NSL, SFS 1968:64) föreskriver förbud mot exempelvis överlåtelse, framställning, förvärv, förvar, smuggling, försäljning samt innehav och bruk av rekreationell narkotika av alla dess slag, förutsatt att uppsåt föreligger. Narkotikabrott utifrån lagrummets rekvisit påbjuder högst tre års fängelse. Vid ringa brott kan straffet endast ge böter eller högst fängelse i sex månader. Om brottet däremot är att anses som grovt påbjuds fängelse i lägst två och högst sju år och är brottet synnerligen grovt kan fängelse upp till tio år dömas ut (ibid.).

Definitionen av vad som skall klassas som illegal narkotika är enligt NSL som "läkemedel eller hälsofarliga varor med beroendeframkallande egenskaper eller euforiserande effekter eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper eller effekter" (SFS 1968:64, 8§ 1 stycket). Närmare klassificering hänvisas till regeringens bestämmelser samt internationell överenskommelse. Till skillnad från många andra länder som har ett nivåsystem där olika typer av narkotika klassificeras efter farlighetsgrad, likställer Sverige all illegal narkotika i sin lagstiftning (SFS 1968:64). Detta innebär att slag av narkotika anses irrelevant i ett rättsfall gällande narkotikarelaterade brott.

2.4.2 Försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott

Det här kapitlet i Brottsbalken (BrB 1962:700, 23 kap.) är nära relaterat till narkotikabrott i den mening att dess tillämpbarhet ofta är tillgänglig i samband med NSL (SFS 1968:64). Utöver genomförda brott relaterat till handel och bruk av narkotika är även försök, förberedelse, stämpling och medverkan ett brott (BrB 1962:700, 23 kap.). Försök till brott innebär att den potentiella förbrytaren som mest kan dömas till vad som gäller om brottet hade genomförts, dock kan fängelse inte dömas ut i fall där det lägsta straffet är två år eller mer för det fullbordade brottet (BrB 1962:700, 23 kap. 1 §).

Förberedelse och stämpling till brott innebär att gärningspersonen i sitt agerande lagt grund för genomförandet av ett brott, även om gärningen genomfördes av någon annan. Skillnaden mellan förberedelse och stämpling är att vid det senare krävs ett fullbordat brott eller försök (BrB 1962:700, 23 kap. 2 §). Medverkande bedöms utifrån uppsåt eller oaktsamhet, där ansvar föreskrivs i de fall en individ har inflytande över den kriminella personen och dennes kriminella gärningar och antingen påverkar genomförandet av brottet, eller medvetet låter bli att försöka förhindra det (BrB 1962:700, 23 kap. 3-4 §§).

2.4.3 Uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet

Denna lag (SFS 2016:774) tillämpas vid fall där flera myndigheter har beslutat en särskild samverkan med mål att motarbeta brottslig verksamhet, förutsatt att verksamheten är av "allvarlig eller omfattande karaktär" samt "bedrivs i organiserad form eller systematiskt av en grupp individer" (SFS 2016:774, 1 §). Lagen fastställer att vid en sådan samverkan skall sekretessbelagda uppgifter kunna lämnas ut myndigheter emellan om det bidrar till den mottagande myndighetens deltagande, specifikt de fall där "det intresse som sekretessen skall skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut" (SFS 2016:774, 2 §, 2 stycket). Slutligen är det regeringens uppgift att avgöra vilka som anses skyldiga att lämna ut uppgifter eller ej i enlighet med denna lag (SFS 2016:774, 3 §).

Det har även tillkommit en kompletterande förordning (SFS 2016:775) som nämner Arbetsförmedlingen, Ekobrottsmyndigheten, Finansinspektionen, Försäkringskassan, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Polismyndigheten, Skatteverket, Säkerhetspolisen och Tullverket som skyldiga att lämna ut uppgifter enligt lag (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet. Åklagarmyndigheten har sedan rätt till att erhålla uppgifter i enlighet med denna lag (SFS 2016:775).

2.4.4 Utökade möjligheter till förverkande

Innebörden av sakförverkande är att viss egendom förklaras förverkad, dvs. att ägaren eller rättighetsinnehavaren förlorar sin rätt till den aktuella egendomen. Vid värdeförverkande avser förverkandeförklaringen i stället värdet av viss egendom eller vissa förtjänster. Ett

värdeförverkande har därför formen av en förpliktelse för den enskilde att betala ett angivet belopp.

(Justitiedepartementet 2015a, s. 11)

Regeringens proposition 2015/16:155 syftar till att motverka lukrativa incitament till brottsligt handlande. Propositionen, som nu är antagen, föreslår därför att utöka möjligheten att konfiskera olaglig egendom eller egendom som använts i olagligt ändamål. Lagändringarna har även för avsikt att tillskriva staten det värde utvunnits genom olagligt utbyte eller handling (Justitiedepartementet 2015a).

2.4.5 Bättre straffrättsliga verktyg mot organiserad brottslighet

Regeringens proposition 2015/16:113, som är antagen idag, har syftet att effektivisera bekämpningen av ett flertal typer av brottslighet för att på så sätt underlätta arbetet mot organiserad brottslighet (Justitiedepartementet 2015b). Till att börja med infördes hårdare straff för försök, förberedelse och stämpling till allvarliga brott såsom exempelvis grovt olaga hot, grov utpressning och övergrepp i rättssak. Det innebär att straffen ändras i den mån att fängelse i två år kan dömas ut vid fler tillfällen. Vidare möjliggör denna proposition kriminaliseringen av individer "som har ett bestämmande inflytande i en sammanslutning och låter bli att förhindra av vissa allvarliga brott inom ramen för sammanslutningen" (Justitiedepartementet 2015b, s. 1). Slutligen infördes beteckningar om ringa brott och grovt brott för alla brott som inkluderas i propositionen, i de fall dessa inte fanns med tidigare. Det infördes särskilt nya förhållanden som beaktas vid avgörande om huruvida ett brott är grovt eller ej (Justitiedepartementet 2015b).

3. Teoretiskt ramverk

Syftet med studien är att analysera de vetenskapliga teorier som polisen anser sig använda som underlag för sina metoder och insatser gällande den öppna drogsenen i Upplands Väsby. Det är därför aktuellt att i detta avsnitt presentera och redogöra för den teoretiska grund polisen utgår från. Syftet är att senare göra en jämförelse mellan teoriernas vetenskapliga bakgrund som presenteras här, och polisens praktiska tillämpning av teorierna i sitt arbete.

3.1 Rutinaktivitetsteorin

Rutinaktivitetsteorin är en opportunistisk teori vilket innebär att ett brott är beroende av tillfälligheter för att det skall kunna begås (Newburn 2017). Rutinaktivitetsteorin är en blandning av ett psykologiskt och ett sociologiskt perspektiv, där fokus ligger på situationer istället för på gärningspersoner som är vanligt bland andra teorier (ibid.). För att ett brott skall kunna begås skall tre faktorer vara uppfyllda; åtråvärd person eller objekt, motiverad gärningsperson samt frånvaro av en kapabel väktare (Cohen & Felson 1979). Utan en av dessa faktorer kommer brottet inte begås enligt teorin. Strukturerna för teorin beskriver hur det rutinmässiga agerande som människor följer i sin vardag påverkar kriminella individers möjligheter att utföra brottsliga handlingar (ibid.). Felson menar att genom skam och social kontroll kan omgivningen ha kontroll på de möjliga gärningspersonerna och därmed avskräcka det kriminella beteendet (Newburn 2017). De kapabla väktare som är en av teorins grundkomponenter kan enligt Cohen & Felson (1979) vara vanliga människor och inte nödvändigtvis poliser eller väktare. Genom människors rörelsemönster och aktiviteter fungerar de som väktare som ser och hör vad som händer i området. Cohen och Felson (1979) menar vidare att människorna i samhället ofta underskattas av många forskare där vanliga människor har en viktig roll i begränsningen av kriminella aktiviteter.

I en rapport av Brottsförebyggande rådet (BRÅ 2011) konstateras det att brottsförebyggande polisarbete sällan stöds av någon kriminologisk teori, men i de fall där vetenskap används är rutinaktivitetsteorin mest förekommande. Teorin tillämpas dock sällan i sin helhet (ibid.). Rutinaktivitetsteorin anses av forskare vara den lättaste teorin om kriminalitet att använda, vilket kan vara anledningen till att den är vanligt förekommande (Newburn 2017). Inledningsvis var teorin skapad som ett försök till att förstå ökningen av kriminalitet i efterkrigstiden i USA, men har utvecklats i olika riktningar sedan dess. Felson (1994) utvecklade en version av teorin där narkotikaförsäljning inkluderas. Han menar att det för illegala köp behövs två gärningspersoner samtidigt som det fortfarande måste finnas avsaknad av en kapabel väktare. I ett sådant fall är de två gärningspersonerna köparen och säljaren och de måste båda vara en del av ekvationen för att brottet skall kunna begås (ibid.).

Rutinaktivitetsteorin har fått kritik för att det inte finns tillräckligt mycket empiriska data som direkt mäter teorin. Istället appliceras teorin i de flesta fall på sekundärdata (Paulsen & Robinsen 2009). Med andra ord utförs studier om teorin främst genom att applicera teorin på sekundärdata som egentligen mäter något annat, istället för att utforma studier med rutinaktivitetsteorin som utgångspunkt. Dessutom kritiseras teorins fokus på gärningspersonen, då det anses vara bristfälligt (ibid.). Felson (1994) menar emellertid att den kritiken är obefogad då gärningspersonen enbart är en del av den kriminella handlingen och därmed inte nödvändigtvis behöver vara i fokus.

3.2 "Broken windows"- teorin

De amerikanska forskarna James Q Wilson och George Kelling (1982) myntade konceptet "*broken windows*" i sin artikel angående polisens attityd gentemot lokal säkerhet. Analogin förklarar hur kriminalitet kan sättas i förbindelse med oordning. Som grund för den nya teorin nämns Philip Zimbardos experiment på den fysiska och sociala miljöns påverkan på kriminellt beteende (ibid.). Wilson och Kellings slutledning utifrån detta experiment är att övergivna ägodelar inviterar till destruktivt beteende som vanligtvis inte förekommer bland laglydiga människor. Vidare menar de att i områden där kriminellt beteende är vanligare sker vandalisering och stöld mycket lättare, men även i mer välbärgade områden kan liknande beteende förekomma efter en initierande överträdelse. I Zimbardos experiment ställdes två till synes övergivna bilar ut i två socioekonomiskt skilda områden. Resultatet blev att bilen som övergavs i den mer välbärgade staden förblev orörd fram tills Zimbardo själv krossade bilens rutor (ibid.). Omedelbart därefter började ytterligare vandalisering av bilen ske, likt vad som hade skett med den andra bilen. Därför förklaras detta fenomen utifrån teorin om *broken windows*.

Wilson och Kelling var emellertid inte nöjda med att enbart tillämpa denna teori på social miljö, utan applicerar den även som en analogi på individen själv. I sin artikel (Wilson & Kelling 1982) används konceptet av de krossade fönstren i Zimbardos experiment som en metafor för hur avvikande, kriminellt beteende kan eskalera och expandera om det inte kontrolleras och sanktioneras redan vid första överträdelsen. Tillsynslöst beteende kan annars leda till en desintegration av solidariska normer och social kontroll (ibid.).

Som resultat av artikeln infördes en ny policy i amerikansk kriminalpolitik som beskrivs av Tim Newburn (2013, s. 588): "cracking down on low-level disorderliness is an important strategy for the police service in the maintenance of order". Med andra ord infördes en nolltolerans, vilket innebar en allt hårdare attityd mot allt mindre lagöverträdelser, med argumentet att det skulle förhindra grövre brott samt avskräcka framtida förbrytare. Denna policy tillämpades på samhällsproblem såsom bland annat graffiti, hemlöshet, fuskåkning i kollektivtrafiken och droghandel (Newburn 2013). Flertalet korrelationsstudier har utförts både i USA (Harcourt 2001; Howell 2009) och i andra länder (Fournier-Ruggles 2011; Darcy 1999) för att bekräfta teorins positiva resultat. Trots det finns det än idag ingen signifikant korrelation som påvisar att hårdare straff och fler gripanden leder till sänkt antal brott.

4. Metod och material

Vid en studie som undersöker ett specifikt fenomen med målsättningen att framställa användbara slutsatser som kan förklara och hjälpa problemet, är en kvalitativ metod att föredra. En fallstudie erbjuder möjligheten att använda sig av mycket detaljrik information om hur och varför ett fenomen uppstår (Lindstedt 2019; Michelson 2020). På så sätt är en fallstudie det bästa valet i undersökningen av den öppna drogscenen i Upplands Väsby. En fallstudie är en partikularistisk och kvalitativ metod som föreskriver induktiva resonemang och deskriptiva analyser (Michelson 2020), vilket hjälper studien nå relevanta och brukbara slutsatser kring det specifika fenomenet.

4.1 Kvalitativ datainsamling

Eftersom det inte finns tillräckligt med varken offentlig information eller forskning kring öppna drogscener, utgörs underlaget istället av två delar. Inledningsvis samlades data in i form av intervjuer med individer som är särskilt insatta i ämnet. Individerna har antingen erfarenhet av den öppna drogscenen i Upplands Väsby eller genom erfarenhet med narkotikahandel och öppna drogscener på annat håll. Intervjuerna möjliggjorde insamlingen av mer ingående information om de arbetssätt som används specifikt i samband med öppna drogscener. En jämförelse med forskning och vetenskapsbaserade metoder som används i arbetet mot öppen droghandel genomfördes sedan med syftet att

skapa en helhetsbild över det förhållningssätt myndigheter och brottsförebyggande aktörer har gentemot problemet. Analysen undersöker därefter på vilket sätt dessa metoder kan förklaras ur en forskningssynpunkt.

Intervjuer som metod av datainsamling är ett lämpligt val för en fallstudie eftersom de ger utrymme för åsikter, uppfattningar och erfarenheter om komplexa frågor som resulterar i mer ingående information. Detta påträffas inte i kvantitativt material såsom statistik eller skriftliga rapporter (Denscombe 2016), vilket även är motiveringen bakom valet av kvalitativa intervjuer som metod. Denna metod kan dessutom leda till förvärv av mer privilegierad information, då studiens respondenter kan bidra med mer information och insikter i ämnet än vad som framställs på annan väg (ibid.). Intervjuerna är semistrukturerade, vilket innebär att de har ett tydligt tema och en lista med ämnen som skall behandlas. Intervjuerna är emellertid mer flexibla än en fullt strukturerad sådan, vilket gav respondenterna utrymme att fördjupa och utveckla sina svar. Semistrukturerade intervjuer lämnar även plats för oplanerade följdfrågor (Denscombe 2016). Enligt Lindstedt (2019) är det viktigt att kontrollera medgivande från studiens respondenter med anledning av etisk försvarbarhet. Därför krävde samtliga intervjuer medgivande gällande både innehåll och tillstånd om inspelning. Det är även lättare att försvara etiska överväganden genom att anonymisera respondenterna oavsett medgivande (Bryman 2008; Lindstedt 2019). Av den anledningen förblev de anonyma i studien, med undantag av deras yrkestitlar som behövdes av validitetsskäl, även om samtliga respondenter gav sin tillåtelse till att deras namn används i arbetet.

4.2 Urval

Respondenterna valdes för deras kunskap om öppna drogsener samt deras koppling till området runt Upplands Väsby station. Urvalet inkluderar en kommunpolis som jobbar med brottsförebyggande arbete i LPO Sollentuna, en poliskommissarie som är specialiserad på narkotikabrott samt en trygghetschef på MTR Nordic, ett företag som drifvar tunnelbanan och pendeltågen i Stockholm. Urvalet är målinriktat då respondenterna är högst relevanta för forskningsfrågan (Bryman 2008). Vid arbetets början fanns redan en kontakt med en kommunpolis i LPO Sollentuna och trygghetschefen på MTR Nordic. Intervjun med poliskommissarien möjliggjordes genom ett så kallat snöbollsurval (Denscombe, 2016) eftersom kommunpolisen tog kontakt med

respondenten. Intervjuerna varade mellan 25 och 50 minuter. Frågorna ställdes inledningsvis utifrån en kort intervjuguide, men följdfrågor improviserades baserat på respondentens svar. Med anledning av den pågående pandemin covid-19 genomfördes intervjuerna via telefon med samtliga respondenter istället för direkta intervjuer. Eftersom telefonintervjuer kan likställas med direktintervjuer påverkar det emellertid inte resultatens validitet (Bryman 2008).

4.3 Övrigt material

Utöver intervjuer tar studien även del av material som ligger till grund för polisens brottspreventiva arbete. Det är material som inte kan klassas som forskning eller teoretisk grund till polisernas arbete, men som även används som förklaring till val av arbetsmetoder.

4.3.1 Metodhandboken för samverkan kring arbetet med öppna drogsener

Kunskapen polisen använder som grund för sina arbetssätt är en metodhandbok om polisarbetet med öppna drogsener som producerats av ANDT-gruppen (Alkohol, Narkotika, Dopning och Tobak) i region Stockholm (Bratthall 2018). Länsamarbetet för ANDT-frågor i Stockholm består bland annat av länsdirektören, hälso- och sjukvårdsdirektören, biträdande regionpolischefen, chefen för Tullverkets kompetenscenter samt regionchefen för kriminalvården. Metodhandboken presenterar riktlinjer för hur brottsförebyggande aktörer skall arbeta mot öppna drogsener mellan 2018 och 2020 (ibid.). Målsättningen är att genom samverkan mellan myndigheter minska antalet öppna drogsener i regionen. Enligt metodhandboken är forskningen i Sverige om öppna drogsener begränsad, vilket innebär att utvärderingar av insatser inte får ett tillräckligt tillförlitligt resultat (Ibid.).

För att arbetet mot öppna drogsener skall vara effektivt kan inte enbart traditionellt polisarbete tillämpas. Det kräver istället mer fokus på strukturerat arbete med samverkan mellan olika myndigheter och organisationer (Bratthall 2018). Genom att kartlägga platsen där den öppna drogsenen är belägen går det senare att strukturera upp ett samverkansarbete som är uppbyggt utifrån en orsaksanalys. Orsaksanalyser ämnar undersöka bakomliggande faktorer som kan förklara uppkomsten av specifika brottsproblem (Vesterhav, Lindblom & Hellberg 2018). Metodhandboken använder sig

sedan av rutinaktivitetsteorin för att utveckla och presentera strukturerade arbetssätt som skall minska platsens betydelse för narkotikahandel. Metodhandboken introducerar brottspreventiva arbetssätt utifrån rutinaktivitetsteorins tre grundkomponenter: motiverad förövare, närvaron av ett lämpligt objekt samt avsaknaden av kapabla väktare. Social prevention anses motverka motivationen hos förövaren och situationell brottsprevention anses kunna begränsa tillgängligheten av narkotika. En ökad formell och informell kontroll anses även kunna agera som kapabel väktare på platsen.

Det är värt att nämna att metodhandboken saknar fullständiga referenser och hänvisningar till forskning, vilket innebär att den inte uppfyller kraven för att kunna klassas som en vetenskaplig källa. Det betyder även att handboken inte kan presenteras och användas som tidigare forskning. Eftersom respondenterna från Polismyndigheten trots det hänvisar till metodhandboken som forskning och riktlinjer för deras arbete är den emellertid en relevant aspekt att analysera i samband med övrigt insamlat material.

4.3.2 Effektiv Samverkan för Trygghet (EST)

Effektiv Samverkan för trygghet, förkortat EST, presenteras som en teori kring tillvägagångssätt för polisens brottsförebyggande arbete som resultat av ett samarbete med kommun och andra lokala aktörer (Svensson, Johansson & Ammer 2016; Hallin 2018, 2019). Syftet med EST är att "effektivisera det kunskapsbaserade situationellt trygghetsskapande arbetet som polis, kommun och andra aktörer utför" (Svensson, Johansson & Ammer 2016, s.5). EST är initialt framställd av ett samarbete mellan LPO Örebro, Örebro kommun, Örebro Bostäder AB och forskarmiljön CAPS vid Örebro universitet (Svensson, Johansson & Ammer 2016). Den har senare blivit utvecklad efter tillämpning vid ett flertal tillfällen (Hallin 2018, 2019).

EST rekommenderar ett tillvägagångssätt som har sin utgångspunkt i allmänhetens trygghetskänslor och sociala oro kring offentliga platser och inte i antalet utförda brott. (Svensson, Johansson & Ammer 2016; Hallin 2018, 2019). Det innebär att polisen med hjälp av andra aktörer samlar in information om platser och aktiviteter som uppfattas eller kan uppfattas som orosskapande av lokalbefolkningen. Processen inleds med en informationsinsamling och sammanställning av lägesbilden i området (ibid.). Det följs upp av en kartläggning, vilket är en analys där samverkansgruppen identifierar de bakomliggande orsakerna. Utifrån denna analys går det sedan att avgöra vilka typer av

insatser som är nödvändiga, samt vilka samverkansparter som har ansvar för respektive insats. Insatserna inom EST har sin grund i både situationell och social brottsprevention. Därefter sker en uppföljning där de utförda insatserna och dess resultat bedöms. Det leder sedan till en officiell återkoppling där samverkansgruppen delar med sig av uppdaterade lägesbilder och analyser (ibid.).

Enligt EST skall samverkansparterna mötas upp regelbundet och metoden ger förslag på vilka aspekter av samverkansprocessen som bör diskuteras vid vilka tillfällen. En informationsinsamling och inventering av den aktuella problembilden i området skall utföras veckovis med syftet att kunna utföra snabba insatser för kortsiktiga problem. Varje kvartal skall en prioritering utföras baserat på en analys av vilka platser i området som är i störst behov av insatser, samt vilka områden var problem kan påverkas mest av insatserna. Slutligen skall samverkansgruppen även hålla årsmöten där en analys utförs av strukturella förhållanden samt utförda insatser under året. Samverkansgruppen följer därefter upp det arbete som hade en positiv inverkan på området (Svensson, Johansson & Ammer 2016; Hallin 2019).

Sammanfattningsvis är EST ett evidensbaserat och strukturerat förslag på arbetssätt vid samverkan mellan brottsförebyggande aktörer gällande lokalt trygghetsskapande. Det är alltså mer av ett metoddirektiv eftersom den inte uppfyller kriterierna för att vara en vetenskaplig teori. Direktivet har använts på flera ställen i Sverige med positiva resultat (Andershed 2018; Hallin 2019). Tanken bakom EST är att metoden skall analyseras och vidareutvecklas kontinuerligt i samband med varje praktisk implementering (Svensson, Johansson & Ammer 2016).

4.4 Analys av material

All insamlad data som genererades av de semistrukturerade intervjuerna transkriberades för att underlätta analysen av materialet. Enligt Lindstedt (2019) är det vid själva transkriberingen som analysen påbörjas, vilket innebär att den tid och arbete som spenderas på transkriberingen endast simplificerar analysprocessen överlag. Transkribering möjliggör även strukturerad bearbetning av insamlade data, vilket i sin tur erbjuder en djupare förståelse för vad respondenterna menar i sina intervjuer (ibid.). Transkriberingarna har sedan genomgått en tematisk innehållsanalys. Det innebär att transkriberingarna först har kodats genom färgkodning med syftet att strukturera,

analysera och kategorisera innehållet samt kartlägga återkommande teman som kan identifieras bland intervjuerna (Lindstedt 2019; Bryman 2008). De teman som sedan identifierades presenteras som resultat och vidare analyseras. Intervjuerna har även jämförts med varandra för att identifiera "olikheter och likheter" i enlighet med vad som förespråkas av Bryman (2008, s. 529). Intervjuerna transkriberades dessutom kontinuerligt under datainsamlingens gång. Genom användningen av denna metod har teman som identifierats i tidigare intervjuer vidare utforskats i nästkommande intervju. Detta föredrogs framför att transkribera all data i slutet av datainsamlingen (ibid.).

För att kunna härleda användbara slutsatser från en analys av insamlade data, krävs en jämförelse både med den forskning som finns gällande ämnet samt relevant lagstiftning. Analysen genomfördes därför utifrån ett induktivt tankesätt, vilket innebär att med utgångspunkt från givna data förstå och förklara ett specifikt fenomen (Christianson & Montgomery 2008). Slutsatserna är därmed förutsättningslösa och framställda genom ett öppet tänkande som inkluderar vetenskapen om att subjektiva felaktigheter kan förekomma och behöver motarbetas aktivt (ibid.).

5. Resultat

I detta avsnitt redovisas svar från intervjuerna. De presenteras utifrån frågeställningarna om teoretisk forskningsgrund av polisiära åtgärder samt vilka faktorer som förhindrar avveckling. Resultaten är vidare uppdelade utefter de teman som identifierades genom den tematiska innehållsanalysen.

5.1 Undersökning av polisiära åtgärder

5.1.1 Teori och vetenskaplig grund

Enligt respondenterna har metoderna som används i det brottspreventiva arbetet en grund i vetenskapliga teorier^{1,2,3}. Polismyndigheten utgår särskilt från den metodhandbok som publicerades i samband med ett samarbete mellan flertalet

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

³ Trygghetschef MTR Nordic, Stockholm. Telefonintervju 2020-04-15.

myndigheter i Stockholm (Bratthall 2018)^{1,2}. Metodhandboken anses vara utformad av "vedertagen vetenskaplig metod"², vilket inkluderar ett urval av rekommenderade arbetssätt baserat på kriminologiska och sociologiska teorier.

Det som blev en uppenbarelse för mig när jag läste metodhandboken det var ju då att man har tagit egentligen allt det som många skulle kunna säga är självklarheter men man har systematiserat det och man har åskådliggjort att alla dem här delarna hänger ihop och då måste samordnas eller koordineras man kan alltså inte göra som vi gjort tidigare för att vi har jobbat väldigt väldigt intensivt med många olika metoder och åtgärder eh i eh kring den öppna drogsenen eh men det vi har gjort är att vi har jobbat i stuprör.²

Poliskommissarien² menar att handboken redovisar metoder som redan ansetts vara fungerande i praktiken samt sammanfattar och strukturerar dem på ett sätt som gör metoderna begripliga och tillämpbara i större utsträckning. Särskilt fördelaktigt i materialet är att det inkluderar både social prevention, som fokuserar på reducering av efterfrågan, och situationell brottsprevention såsom tillgångsreducering. Metodhandboken understryker därmed Poliskommissariens² åsikt att dessa metoder inte fungerar var för sig.

Metodhandboken (Bratthall 2018) har sin teoretiska grund i rutinaktivitetsteorin, vilket även är en stor del av polisens och kommunens arbete på den öppna drogsenen i Upplands Väsby^{1,2}. Inledningsvis har kommunen investerat mycket i övervakning av området, både i form av övervakningskameror samt ordningsvakter, som är strategiskt utplacerade på särskilt utsatta platser i området¹. Polisen har även infört ett så kallat områdeskontor för utökad kontakt med den lokala befolkningen. Det innebär att polisen står på den plats människor upplever som mest otrygg i området en gång i veckan, med uppehåll under vissa perioder under sommaren samt röda dagar. Det finns även planer på att utveckla ett trygghetscenter på platsen för att öka tryggheten i området¹. Polisen har dessutom gjort ett antal så kallade trygghetsinsatser¹, vilket har syftet att synas på platsen och således förhindra att brott äger rum. Det kan eventuellt också bli aktuellt att öka den informella kontrollen i området, exempelvis genom att anordna evenemang såsom konserter eller barnteater, med syftet att öka antalet människor som inte tillför någon kriminell aktivitet till platsen². Samtliga av dessa exempel kan kopplas till

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

rutinaktivitetsteorins tredje grundkomponent som föreskriver att närvaron av en kapabel väktare förhindrar brott.

De teorierna som vi använder oss utav i vårt trygghetsarbete det är ju broken windows och rutinaktivitetsteorin [...] det är de två delarna som vi eh lutar oss mot när vi ah när vi jobbar med vårt eh trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.³

En annan vetenskaplig teori som nämns av samtliga respondenter^{1,2,3} är *broken windows*- teorin. Den används idag företrädesvis för att beskriva det brottspreventiva arbetet som myndigheter, företag och organisationer utför både själva och i samverkan med polisen. Uppfattningen om teorin är att den förklarar sambandet mellan en 'ren och fin' miljö och en 'trygg och säker' miljö, vilket kan uppnås med exempelvis städning. Syftet är då att skapa en renare och tryggare miljö genom att fastighetsägare städar och gör iordning området för att på så sätt höja fastighetsvärdet och därmed tryggheten^{1,2}. Upprätthållandet av en ren och trygg miljö kan även uppnås genom att exempelvis akutstäda efter ett slagsmål på stationen eller genast reparera något som har förstörts på platsen^{2,3}. Tidigare har man även använt sig av den andra aspekten av *broken windows*, som fokuserar på själva individerna, genom att omedelbart gripa och sanktionera de som bryter mot lagen. Denna metod används emellertid inte i någon särskild utsträckning idag. Det beror främst på att varken resurser eller kapacitet finns till för att metoden skall kunna göra någon skillnad vid tillämpning på enskilda individer^{1,2}.

Avslutningsvis är den metod som ligger bakom ett flertal insatser på den öppna drogsenen i Upplands Väsby en strategisk verksamhetsplan och gemensam samverkansmodell som baseras på Effektiv samverkan för trygghet¹. EST används av polisen som teori vid den situationella och sociala preventionen i området där den öppna droghandeln vanligtvis äger rum. Situationell brottsprevention kan kopplas till både rutinaktivitetsteorin och *broken windows*. Exempel på insatser inkluderar trygghetsbesiktningar i området, ungdomsskrämmor som utlöser ett tinnitusljud för att avskräcka ungdomar från att vistas på platsen samt införande av förbättrad belysning. Ett annat exempel är konstruktionen av lokal infrastruktur med brottsprevention i åtanke, såsom öppna ytor för att skapa hög visibilitet över platsen^{1,2}. Social prevention används

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

³ Trygghetschef MTR Nordic, Stockholm. Telefonintervju 2020-04-15.

också i insatser mot den öppna drogsceenen. Ett exempel är att få fler lokala invånare att vistas på platsen för att därmed öka den sociala kontrollen. Ett annat exempel är integreringen av ensamkommande migranter genom skapandet av sociala band. Kontakt kan etableras med organisationer som hjälper dem med bland annat bostad, information, mentorskap och kontakter¹. Fritidsgårdar var även något som tidigare var tänkt som en form av social kontroll i Upplands Väsby. Den närliggande fritidsgården Nav1 behövde emellertid stänga då den inte bidrog till reduktionen av kriminell aktivitet på platsen, utan i värsta fall åstadkom motsatsen¹. EST ligger även till grund för ett nyligen implementerat digitalt verktyg där polisens händelserapporter, kommunens felanmälningar samt ordningsvaksrapporter registreras med syftet att skapa en mer omfattande överblick över både specifika problemområden och kommunen som helhet¹. Informationen underlättar på så sätt fördelningen av resurser i kommunen.

5.1.2 Effektiv samverkan

Jag tror att allt det här vi har gjort tillsammans med att kommunen haft sin fältverksamhet, ordningsvakter, vi har funnits där när vi haft möjlighet, alla dom här sakerna som jag har räknat upp har ju gjort att eh att, området har blivit mycket lugnare vad vi kan se på det som rapporteras in till polisen och kommunen.¹

Polisens lokala samverkan med myndigheter och andra organisationer är en grundkomponent för att effektivisera bekämpningen av den öppna drogsceenen^{1,2}. Samverkan innebär att olika brottsförebyggande aktörer jobbar tillsammans för att motverka brott och skapa en tryggare miljö. I fallet med den öppna drogsceenen i Upplands Väsby innebär det ett samarbete med fokus på ett specifikt område och de lokala kriminella nätverk som agerar där, vilket uppnås bland annat genom att ingå i officiella samverkansöverenskommelser^{1,2}. Samverkansöverenskommelser eller samverkansavtal har sin utgångspunkt i EST-metoden¹ och används myndigheter emellan för att fastställa samarbete inom en viss period^{1,2}. Överenskommelserna är högt värderade av lokalpolisen, då de exempelvis kan inkludera prioritering av områden, fördelning av resurser samt informationsutbyte, vilket även innefattar sekretessbelagda uppgifter såvida intresset för brottsbekämpningen överstiger intresset bakom sekretessen^{1,2}.

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

Effektiv samverkan för trygghet, jag vet inte om ni känner till den men det gör vi iallafall, [...] det blir som en ganska bra bild om hur det ser ut, en temperaturmätare där man gemensamt har en bra grund för hur det ser ut i våra områden och det gäller hela kommunen.¹

Kommunpoliserna från LPO Sollentuna¹ menar att rapporter till både polisen och kommunen påvisar hur lokal systematisk samverkan skapar lugnare och tryggare områden inom kommunen när ett flertal brottsförebyggande aktörer ingår. En sådan samverkan möjliggör polisens nära samarbete med Upplands Väsby kommun där kommunen kan bidra med brottsförebyggande insatser såsom planerad infrastruktur, kameraövervakning, fritidsverksamhet, med mera². Ett exempel på det sistnämnda är projektet *Vi tillsammans*, där kommunen tillsammans med bland annat Svenska kyrkan arbetar för att integrera utsatta individer i samhället¹. Från polisens sida finns även ett samarbete med bland annat BRÅ för att få tillgång till statistisk information samt orsaksanalyser¹.

Socialtjänsten är ytterligare en viktig aktör för det brottsförebyggande arbetet i området^{1,2}. Metodhandboken utgiven av länsamarbetet för ANDT-frågor (Bratthall 2018) beskriver samarbetet som ett sätt för Socialtjänsten att vara representerade vid de platser och de personer som är särskilt utsatta, däribland öppna drogsener såsom den i Upplands Väsby.

Syftet är att förebygga att barn och ungdomar hamnar i missbruk, kriminalitet, prostitution eller annat socialt nedbrytande beteende. Syftet är också att få en bild av vilka individer som vistas där, till vilken stadsdelsförvaltning eller kommun de tillhör och om möjligt skapa förutsättningar för fortsatt kontakt med ansvarig socialtjänst.

(Bratthall 2018, s.13)

Polisens samarbete med MTR Nordic, som drifvar tunnelbanan och pendeltåg i Stockholmsområdet, är av särskild relevans gällande samverkan kring den öppna drogscenen vid pendeltågsstationen i Upplands Väsby³. Informationsutbyte av statistik, akutstämning efter ett slagsmål samt personalens vittnesmål vid brottsliga incidenter på stationen är några exempel på vad företaget bidrar med i det brottsförebyggande arbetet på platsen³.

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

³ Trygghetschef MTR Nordic, Stockholm. Telefonintervju 2020-04-15.

Det finns även en lämplig samverkan mellan poliser och ordningsvakter¹, både de som är anställda av kommunen samt de som arbetar för Stockholms Länstrafik (SL) och MTR. Enligt uppgift¹ finns ordningsvakter på plats vid den öppna drogscenen vid pendeltågsstationen på eftermiddagar, kvällar och nätter. Det finns dessutom bemannad övervakning av specifika platser i området där droghandeln äger rum.

Slutligen har polis och kommun en samverkan med den privata sektorn och civilbefolkningen¹. Ett begynnande projekt är etableringen av ett samarbete med lokala fastighetsägare med syftet att gentrifiera vissa områden både i kommunen och resten av lokalpolisområdet, däribland stationsområdet i Upplands Väsby. Kommunpolisen¹ kallar det *improvement districts*, där bland annat fastighetsägare, bostadsrättsföreningar och hyresföreningar skall höja fastighetsvärdet genom att bidra till motarbetandet av brott och därigenom skapa en tryggare miljö. Civilbefolkningen generellt kan dessutom bidra till det brottspreventiva arbetet på ett flertal sätt. Att arbeta som volontär hos polisen är ett alternativ, men det finns även privata grupper och organisationer som ägnar sig åt exempelvis nattvandring¹. Utöver det håller polisen så kallade medborgardialoger där lokalbefolkningen bjuds in för att lyssna och diskutera kring hur de kan jobba tillsammans för en tryggare miljö samt vad var och en skulle kunna bidra med på en individuell nivå¹. Allmänheten är en viktig faktor eftersom den öppna drogscenen i Upplands Väsby har en lokalbefolkning med starka band till kommunen^{1,2}. Lokalbefolkningen känner därför väl till området och människorna som vistas där, vilket kan hjälpa polisens arbete med narkotikahandeln i kommunen².

5.2 Faktorer som förhindrar avveckling

5.2.1 Prioriteringar

Den här platsen är inte så brottsbelastad längre på det sättet i och med att det är en öppen drogscen med när det gäller våldsbrott så är det en annan del av Väsby som är mer aktuell. så därav har ju vårt fokus också blivit lite olika riktat med hur vi ska satsa på för plats. För vi kan inte va på alla platser i alla kommuner hela tiden, så då är ju vi också tvungna att prioritera.¹

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

Ett problem som gör arbetet mot öppna drogscener mindre effektivt, men som samtidigt är oundvikligt, är prioriteringsfrågor. Det gäller inte bara för polisen utan även för andra relevanta parter^{1,2,3}. Efter omorganisationen inom Polismyndigheten 2015 blev resursfördelningen ändrad, vilket gjorde att närpoliserna fick omprioritera och kunde därmed inte arbeta lika intensivt med samma områden som tidigare. Närpoliserna blev lokalpoliserna, som istället för att fokusera på en kommun nu hade ansvar för flera kommuner inom ett lokalpolisområde¹. I LPO Sollentuna ingår tre kommuner och av dessa tre har Upplands Väsby minst problematik, vilket resulterar i att området blir mindre prioriterat^{1,2}. Vid stationsområdet i Upplands Väsby är det främst narkotikaförsäljning och de resulterande grupperingarna av tonåringar och unga vuxna som skapar otrygghet för Väsbyborna. Brott såsom tillgreppsbrott och stöldbrott begås i området, men inte i den utsträckning att det anses vara en så kallad *hot spot* för brott såvitt respondenterna är medvetna^{1,2}. Utöver prioriteringen mellan kommunerna i LPO Sollentuna finns även prioriteringsfrågor inom Upplands Väsby kommun, där andra områden har mer problem än stationsområdet, exempelvis med våldsbrott. Kommunpoliserna från LPO Sollentuna¹ menar att en av polisens huvudmål vid stationsområdet är att medborgarna skall kunna använda sig av kollektivtrafiken utan att "behöva mötas av att gäng slåss med knivar på torget"¹. De som vistas på stationsområdet idag möts inte av sådana våldsbrott, vilket gör att målet anses vara uppfyllt.

Det kommer inte spela roll vilken aktör som finns på den här platsen, utan det gäller att ha någon som kan jobba där över tid, kontinuerligt, brottsförebyggande. oavsett om det är narkotika eller våld eller vilka andra problem som finns.¹

För att området skall bli prioriterat för andra aktörer som verkar på platsen behöver det uppfattas vara ett problematiskt område som påverkar deras verksamhet i högre grad³. För exempelvis MTR Nordic är ansvarsområdet vid stationsområdet i Upplands Väsby hanterbart med få incidenter, vilket gör att prioriterade insatser sker på andra ställen med mer problematik. Trygghetschefen på MTR³ betonar att problematiken i ett område dessvärre måste hamna högt upp på en negativ skala enligt tillräckligt många aktörer för att ett effektivt samarbete skall påbörjas. Trygghetschefen tror även att det

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

³ Trygghetschef MTR Nordic, Stockholm. Telefonintervju 2020-04-15.

finns en press på kommunen och polisen från de boende i området. För tillfället finns det dock ingen press på de privata aktörerna.

5.2.2 En attraktiv plats

När det gäller öppna drogscenen, men den ligger så strategiskt bra i Stockholm så den det har ju liksom en utmaning bara av att den finns där den finns... asså flödet med alla såna här olika platser är ju enormt svårt att jobba mot och jobba bort. Man kan ju bara ploppa upp som en svamp här ifrån pendeln liksom eller bussen, och sen bara åka därifrån.¹

Stationsområdet i Upplands Väsby har ett flertal egenskaper som gör det till en naturlig plats för försäljning av narkotika. Området är dels en samlingsplats för hela kommunen samt en lättillgänglig knutpunkt mellan Stockholm och Uppsala¹. Polisen har uppgifter om att ett flertal unga vuxna från Uppsala uppehåller sig vid den öppna drogscenen, vilket vidare stärker bilden av platsen som högst lättillgänglig för båda städerna. I och med att platsen har både anslutande pendeltåg och buss kommer platsen alltid vara aktuell som en öppen drogscen, då köpare snabbt kan åka till och från området¹. Även om den öppna drogscenen försvinner från stationsområdet kommer det att vara beläget i ett närliggande område^{1,2}. I och med platsens popularitet och tillgänglighet finner det sig naturligt att förutsätta att den öppna drogscenen kommer att bestå. Även om polisen lyckas avveckla det rådande nätverket som säljer narkotika på platsen, finns det en stor risk att nya försäljare kommer ta deras plats som resultat av områdets attraktiva läge. Antingen kommer ett annat nätverk från Upplands Väsby att överta platsen eller så kommer ett nätverk utifrån försöka överta stationsområdet, vilket i båda fall förmodligen kommer resultera i ökad våldsbrottslighet^{1,2}.

5.2.3 Organiserad brottslighet och nätverkens påverkan

Det är väl ingen hemlighet att just nu är ju inte Upplands Väsby högst upp på vår prioriteringslista, vi ligger och jobbar med andra prioriteringar just nu [...] men med det sagt är det också som så att eh vi vet ju att narkotika eh försäljning och eh narkotikaanvändning

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

genererar även mycket annan typ av brottslighet, även om huvudproblemet inte är [...] annat än narkotika.²

De öppna drogsценerna har generellt en gruppering bakom sig som uppfattar området mer eller mindre som sitt eget, även om de inte har något officiellt eller lagligt anspråk på platsen². Den territoriella mentaliteten är viktigare för de nätverk som håller till i områden där medlemmarna växt upp och är bosatta. Detta beror på att nätverkets medlemmar upplever en tillhörighet till området, vilket resulterar i att de har både full kännedom och kontroll över rörelsemönster i området². Vid Upplands Väsby station var det förut mycket problem med bland annat bråk och skjutningar fram tills juni 2019^{1,2}. Nätverket som uppehåller sig vid stationsområdet idag var duktiga på att sälja narkotika vilket poliskommissarien² menar var anledningen till att våldet eskalerade på platsen, eftersom nätverket hade en bra försäljning i ett område som då tillhörde ett annat nätverk. En förklaring till att det lugnade ned sig tror kommunpolisen¹ är på grund av att nätverken själva delade upp marknaden.

De här lokal- det har ju de skött själva kan man säga de här två olika grupperingarna av människor de lokal- lokala... killarna från Upplands Väsby dom hänger ju nån annanstans nu... dom har ju- jag tror att dom har delat upp marknaden sinsemellan själva.¹

En ledargestalt i ett av nätverken blev skjuten vid sommarens början år 2019, vilket eventuellt kan vara en förklaring till nedtrappningen av våldet. Efter ledargestaltens bortgång märkte polisen hur grupperingarna hade fördelat sig, med en grupp som var kvar vid stationsområdet medan de andra var belägna vid andra platser i Upplands Väsby¹. Nätverket som blev kvar på stationsområdet är samma som för närvarande befinner sig på platsen. Detta nätverk har en skarp våldstrappa som kan skapa avsevärda problem om en utomstående försöker sälja narkotika i deras område. Gruppen är dock vanligtvis lugna och skapar sällan konflikter om de inte upplever ett behov av det. För det här nätverket anses det som en kamp om överlevnad att försvara området, då de försörjer sig på narkotikahandeln vid stationen¹.

Vi har haft framförallt i Upplands Väsby, men även på andra platser, konflikter som berott på att eh eh organiserad kriminalitet eh inte ser med vida ögon på att eh flera tillfälliga aktörer kommer in och och gör försäljningar på eh de öppna drogsценerna. [...]

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

våldstendenser som har funnits där de blir särskilt tydliga ute i förorten därför att [...] det territoriella händelsebehovet hos den organiserade kriminaliteten är större i de områden där man har vuxit upp och där man bor.²

Enligt poliskommissarien² finns det en direkt koppling mellan organiserad brottslighet och upplevt ägandeskap över de öppna drogsценerna. Ett exempel på detta är de våldsamma konflikter som uppstår i Upplands Väsby när någon bryter mot de territoriella reglerna genom att sälja i någon annans område. Det finns emellertid inte en ensam ledare inom ett nätverk som styr allt i detalj². En anledning till att våldet i förorterna kan eskalera bland nätverken är på grund av att den territoriella inställningen till området är starkare där än i innerstaden, eftersom nätverken känner till sina gator och de strukturer som finns deras hemort. Trots att narkotikaförsäljningen är huvudproblemet så genererar försäljningen även annan typ av brottslighet som påverkar området negativt².

5.2.4 Arbetsmetoder och lagstiftning

Det har gått ungefär ett och ett halvt år som vi har jobbat specifikt uttalat på den här platsen och det finns liksom ingen snabb lösning, nå quick fix utan, det kommer ta tid, så vi ser ju inte den här platsen som den största utmaningen längre, på det sättet.¹

Ett problem med polisarbetet i Upplands Väsby är att narkotikahandeln är utspridd på flera platser, vilket enligt poliskommissarien² gör det svårt att punktmarkera problemet på samma sätt som på exempelvis Sergels torg i innerstaden. De öppna drogsценerna i LPO Sollentuna är inte lika omfattande eller intensiva som de större öppna drogsценerna på Sergels torg i Stockholm eller vid Nordstan i Göteborg, vilket gör att de inte riktigt kan behandlas på samma sätt². Det finns även bekymmer med att arbeta på en öppen drogsцен med en strategi som inte är långsiktig, eftersom det snarare kan förvärra problemen än att motverka dem^{1,2}. Poliskommissarien² menar att misstaget med kortsiktiga polisinsatser är risken att problemen verkar försvinna, men egentligen förvärras problematiken i längden. Utmaningen för polisens arbete med öppna drogsценar är att inte trycka så pass hårt att en omfördelning sker, eftersom det kan innebära att arbetet måste börja om på nytt några hundra meter ifrån den förra platsen². En omfördelning innebär att de kriminella aktörerna ändrar sitt beteende som resultat av

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

polisiära åtgärder i ett område utan att det kriminella handlingarna upphör. Dessa ändringar kan innebära exempelvis byte av plats, tid, eller typ av brott (Bratthall 2018). Samtidigt menar kommunpolisen¹ att omfördelningar är nödvändiga på flera platser eftersom det ofta minskar problemen i längden. Vidare menar han att insatser i området har inneburit att problemen har förflyttats en bit, men har även avtagit till viss del. Insatserna har alltså gjort området mer tryggt för invånarna i kommunen, men de har inte resulterat i att problemen försvinner¹. Ett exempel är hur ungdomsbråken som fanns intill gymnasieskolan inom stationsområdet tidigare förflyttades till en närliggande park efter att kommunen satt upp kameraövervakning på platsen¹.

Huruvida lagstiftningen fungerar eller ej verkar vara en definitionsfråga utifrån respondenternas svar, eftersom deras slutsatser var liknande men deras initiala svar skilde sig. Kommunpolisen från LPO Sollentuna tycker att dagens lagstiftning inte fungerar för att avveckla drogscenen eftersom ringa brott, som är det vanligaste av narkotikarelaterade brott, inte påverkar varken försäljarna eller drogscenen i sin helhet. På grund av att det är ringa brott finns det inte mycket konkret arbete i form av kortsiktiga insatser som polisen kan göra på platsen¹. De får istället avvakta och se hur exempelvis samverkan fungerar på lång sikt. Kommunpolisen¹ menar att polisen egentligen vet lite för lite om den öppna drogscenen vid Upplands Väsby station, vilket gör arbetet på platsen mindre effektivt. Detta leder till att Narkotikastrafflagen (SFS 1968:64) blir ett verktyg för att uppmärksamma problematiken med narkotika och de öppna drogscenerna, istället för att avskräcka potentiella förbrytare. Poliskommissarien menar istället att lagstiftningen fungerar, men det som inte fungerar är rehabiliteringsinsatserna efter någon blivit dömd, exempelvis till vård. Det som polisrespondenterna^{1,2} verkar ha samsyn om är att lagstiftningen är tillräcklig om allt runt omkring också fungerar, såsom resurser för både insatser och eftervård.

[Vi har] alla de juridiska verktyg vi behöver, vi behöver inte ha en ny lagstiftning, eh vi behöver inte ha några nya eh metoder för att kunna göra utan allting. Det som vi behöver göra kan vi göra med befintlig lagstiftning. [...] det vi kanske skulle behöva titta noggrannare på det är formerna för eh samarbete och samverkan och då tänker jag sekretesslagstiftning.²

¹ Kommunpolis LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-26.

² Poliskommissarie LPO Sollentuna, Stockholm. Telefonintervju 2020-03-27.

Avslutningsvis fungerar inte det arbetssätt myndigheter använder idag för att försöka motivera ungdomar och missbrukare till att sluta bruka droger. Den metod som används är att aktivt söka kontakt med riskgrupper för att på så sätt kunna ge stöd vid behov². Svårigheten idag menar poliskommissarien² är att även om en narkotikabrukare vill sluta så finns inte det stöd som krävs. Brukarna blir avgiftade men efteråt finns ingen fungerande hjälp för dem, vilket ofta leder till återfall. Några av anledningarna som kan ligga bakom den bristfälliga eftervården är att det inte finns ett tillräckligt starkt ekonomiskt stöd samt brist på vetenskapliga belägg för använda arbetsmetoder².

6. Analys

Analysens syfte är att jämföra resultaten med vetenskaplig grund samt att härleda slutsatser utifrån resultaten med hjälp av andra bakomliggande förklaringsmodeller. Analysen innehåller därför två delar. Den första delen är en bedömning av den kriminologiska forskning som sägs ligga till grund för de brottsförebyggande metoder som används i arbetet med den öppna drogscenen i Upplands Väsby. Den andra delen presenterar förklaringsmodeller för de faktorer respondenterna anser förhindrar avvecklingen av den öppna drogscenen.

6.1 Polisens metoder och dess koppling till vetenskaplig teori

Sammanfattningsvis är de metoder som implementerats på den öppna drogscenen i Upplands Väsby baserad på två grundläggande komponenter: polisens samverkan med lokala aktörer samt att samtliga metoder och insatser som används i området har en vetenskaplig grund. Motiveringen till de arbetssätt som används vid tillämpningen av kunskapsbaserade insatser är att de är baserade på samverkan med lokala aktörer, vilket i sin tur har sin grund i EST. Vidare har vissa särskilda insatser, som exemplifieras ovan, sin utgångspunkt i kriminologiska teorier såsom rutinaktivitetsteorin och *broken windows*. Studiens respondenter menar att merparten av denna teoretiska grund kommer från metodhandboken om öppna drogscener som gavs ut av länsamarbetet i Stockholm (Bratthall 2018).

Rutinaktivitetsteorin har tre delar, med det grundläggande antagandet att om någon av komponenterna inte uppfylls, kan ett brott ej äga rum. De föreslagna arbetssätt gentemot öppna drogsener som presenteras i metodhandboken, vilket inkluderar dom som används i Upplands Väsby, har samtliga fokus på endast en av dessa komponenter: närvaron av kapabel väktare. Alla former av övervakning och situationell kontroll är en del av denna komponent, speciellt när insatserna går ut på att närvaron av myndighetspersoner eller övervakningskameror skall förhindra brott. Även social prevention innebär att det brottsförebyggande arbetet förlitar sig på kapabla väktare när metoderna för social kontroll inkluderar tillförsel av civila till en plats eller en ökning av privata aktörer i området.

Metodhandboken (Bratthall 2018) beskriver även hur situationell brottsprevention bör användas för att minska tillgängligheten av ett lämpligt objekt. Arbetssätten som rekommenderas i denna del bör dock även dem höra hemma under komponenten som handlar om kapabla väktare. Samtliga föreslagna arbetssätt som presenteras i denna del berör ökad övervakning av området, vilket inte föreskrivs av komponenten om ett lämpligt objekt.

De arbetssätt som sedan rekommenderas i samband med att minska motivationen hos potentiella gärningsmän är relevant i bekämpningen av narkotika över lag, men den inkluderar inte metoder som fokuserar på en specifik geografisk plats. Det är dessutom inte något som respondenterna tog upp i sina redogörelser för vilka metoder som används i Upplands Väsby. Vidare diskuteras ej det faktum att narkotikahandel som brott inte riktigt passar in på rutinaktivitetsteorin, eftersom samtliga aktörer inblandade i situationen är gärningsmän som utför en brottslig handling. Felson (1994) föreslog en version av rutinaktivitetsteorin som specifikt behandlade situationen kring narkotikabrott, vilken skiljer sig något från originalteorin gällande komponenten av en motiverad gärningsman. Metodhandboken använder sig dock inte alls av den versionen.

Samtliga respondenter nämner även den kriminologiska teorin *broken windows* som grund för många av de insatser i området som fokuserar på utseende och underhåll. Det återfinns emellertid inget i varken metodhandboken (Bratthall 2018) eller de publikationer som diskuterar arbetssätt utifrån EST (Svensson, Johansson & Ammer 2016; Hallin 2018, 2019) som använder sig av teorin. Att upprätthålla en ren och säker

miljö är tveklöst en sund inställning till brottsförebyggande arbete. Det är dock aktuellt att belysa att *broken windows*-teorin som myntades av Wilson och Kelling (1982) huvudsakligen fokuserar på gripanden och sanktionering av individer. Underhåll av objekt och områden utifrån Zimbardos experiment var enbart utgångspunkten som teorin bygger på. Vidare har denna teori använts extensivt inom amerikansk kriminalpolitik, vilket har lett till hårda riktlinjer gentemot bland annat narkotikabrott. Flertalet korrelationsstudier har utförts där *broken windows* använts för att bekräfta att teorin fungerar, men det finns än idag ingen signifikant korrelation varken lokalt eller nationellt som visar på att hårdare straff och fler gripanden leder till sänkt antal brott.

När det gäller kriminologiska teorier i polisens arbete, verkar det ibland finnas tecken på att de är tillämpade på ett inkorrekt sätt. Teorierna används i dagsläget som en förklaringsmodell på redan välfungerande metoder, istället för att metoderna i sig är utvecklade utifrån en teoretisk grund. Respondenterna för detta arbete var till exempel redan bekanta med metodhandbokens rekommenderade arbetssätt som skulle bygga på kriminologisk forskning (Bratthall 2018), eftersom många av metoderna redan användes sedan tidigare. Uppfattningen är att den praktiska beskrivningen av flertalet metoder behövdes för att kunna tillämpa dem i praktiken. Det innebär dock samtidigt att de kriminologiska teorier som används inte förklarar metoderna på ett adekvat sätt, eftersom metoderna inte är anpassade efter någon specifik teori. Med andra ord kan de metoder som sägs vara baserade på forskning inte riktigt förklaras utifrån de vetenskapliga teorier som används i exempelvis länsamarbetets metodhandbok om öppna drogsener (ibid.). Vidare studier behövs därför av både forskare och myndigheter för att utveckla relevanta teorier så de kan tillämpas vid praktiskt arbete på ett adekvat vis.

Det som verkar fungera bäst i brottsbekämpningen vid Upplands Väsby's öppna drogsener är samverkan med olika brottsförebyggande aktörer. Samverkansöverenskommelserna mellan myndigheter samt samarbetet mellan Polis, kommun och privata aktörer kan hänvisas till EST-metoden, som har utvecklats från praktiskt arbete och formulerats och strukturerats för mer allmän användning. Den presenteras i text och av respondenter som en vetenskaplig teori, dock kan det diskuteras huruvida så verkligen är fallet. Konceptet utgår från praktiskt arbete, och syftar till att bidra med handlingsdirektiv till potentiella samarbeten som redan används i viss

utsträckning. EST är således evidensbaserad, men inte utvecklad med någon särskild forskningsmetod. Den tar inte heller del av en vetenskaplig teori som mål eller utgångspunkt. EST är dessutom inte analyserad ur ett vetenskapligt perspektiv inom en specifik disciplin som exempelvis kriminologi, sociologi, rättssociologi eller psykologi.

Trots sin otydliga status som vetenskaplig studie är EST-metoden onekligen användbar i det praktiska arbetet. Den har använts vid flertalet tillfällen i olika lokala insatser, däribland den öppna drogscenen i Upplands Väsby. Respondenterna är mycket positivt inställda till de möjligheter en samverkan med andra aktörer medför i det brottsförebyggande arbetet. En annan positiv aspekt är att EST som metod är skapad för att kunna vidareutvecklas och omformuleras vid varje ny tillämpning. Det tyder på att metoden är bred och anpassningsbar och därmed tillämpbar vid ett större antal tillfällen, vilket ger utrymme för förbättring av metoden och dess användning.

6.2 Faktorer som förhindrar avveckling

Förutom de vetenskapliga aspekterna finns ett flertal andra faktorer som hindrar en avveckling av den öppna drogscenen. Fyra teman identifierades som kan vara bidragande faktorer till att den öppna drogscenen inte kan avvecklas fullständigt. De fyra teman som hittades handlar om prioriteringar, platsens tillgänglighet, nätverkens påverkan på platsen samt ofullständig teori- och metod-forskning.

Det råder en konsensus mellan polisrespondenterna att en huvudsaklig anledning till att den öppna drogscenen består handlar om polisens prioriteringar. Det är en naturlig del av arbetet att prioriteringar riktas mot områden som anses vara mer problematiska. Eftersom den öppna drogscenen vid Upplands Väsby station inte anses ha större problem med brott utöver narkotikaförsäljning och bruk, är det högst förståeligt att resurser prioriteras till platser där det begås andra typer av brott. Våldsbrott och andra brott som kan påverka utomstående är mer prioriterade då det förvärrar den sociala oron samt ökar risken för att skada utomstående. Polisarbetets prioriteringar baseras på att människor i samhället skall känna sig trygga och att den sociala oron skall minska. Detta gör att den öppna drogscenen vid stationen kan fortgå så länge som problematiken uppfattas som låg av allmänheten. Genom att inte främja arbetet mot narkotika i sin helhet på platsen kan den öppna narkotikahandeln fortgå, medan annan mer synlig brottslighet bekämpas aktivt på andra platser.

Det finns dock fler faktorer som försvårar polisarbetet på den öppna drogscenen vid stationsområdet i Upplands Väsby. En faktor är att tillgängligheten av både buss och pendeltåg gör det lättare för säljare och köpare av narkotika att förflytta sig från platsen snabbt. Platsen vid stationsområdet är därför en attraktiv plats för försäljning av narkotika. Metodhandbokens kartläggning över öppna drogscener i Stockholm (Bratthall 2018) styrker detta påstående, då en stor andel av drogscenerna är belägna i anslutning till kollektivtrafiken. Det innebär att om polisen lyckas avveckla det rådande nätverket, kommer det sannolikt enbart resultera i att en ny grupp kommer försöka överta platsen.

Utöver det faktum att stationsområdet i Upplands Väsby är väldigt attraktivt för en drogscen, är även den territoriella attityden gentemot området extra viktigt för nätverk i förorter. En orsak till den lugna status platsen har idag kan därför vara att nätverken delat upp marknaden mellan sig för att klargöra vilka som får sälja på respektive områden. Uppgörelser såsom skjutningar och våldsbrott verkar antingen generera mer våld och skjutningar eller ett lugnare tillstånd, beroende på om en sida ger upp eller förlorar. Detta stärker resonemanget kring att nätverken själva löser en stor del av problematiken i området. Det nätverk som säljer narkotika och har den territoriella makten vid stationsområdet har sedan en koppling till organiserad brottslighet, vilket kan vara ytterligare en orsak till det våld som förut förekom på platsen. Eftersom de som uppehåller sig på stationsområdet är en "tacksam" grupp då de är mer reaktiva än proaktiva, minskar det risken för att utomstående skadas av deras verksamhet på platsen. Detta bidrar säkerligen till att den öppna drogscenen vid Upplands Väsby station för tillfället inte anses ha några större problem i jämförelse med andra platser i lokalpolisområdet. Resultaten av de territoriella anspråken på platsen skapar emellertid frågor kring huruvida det är polisens insatser eller nätverkens egna uppgörelser som är grunden till det stillsamma tillståndet som uppstått på platsen.

När det gäller lagstiftning som berör narkotikarelaterade brott, är en intressant aspekt som respondenterna berör att det ligger mycket fokus på att ändra och uppdatera lagstiftningen istället på vilka faktorer som gör att lagstiftningen kritiserats. Med andra ord kommer ändringar i lagstiftningen inte påverka öppna drogscener i någon större utsträckning, utan det som kan ändras är hur existerande lagar utnyttjas. För att lagstiftningen skall fungera i detta fall, bör det exempelvis finnas mer resurser för att kunna göra långsiktiga insatser.

Avslutningsvis nämner polisrespondenterna även problemet med omfördelning av brott och kriminella mönster. När omfördelning sker på grund av insatser som polis och andra aktörer utför finns det både de som menar att omfördelning är bra och de som anser att det bör undvikas. De positiva och negativa aspekterna hänger till viss del ihop när det kommer till omfördelning. Det kan argumenteras att det är negativt att problemet endast flyttas och en ny insats måste påbörjas på ett annat ställe. Samtidigt kan det även vara positivt eftersom problemen oftast minskar vid en omfördelning, vilket sedan ofta leder till att allmänheten inte påverkas i samma utsträckning. Något som sedan är viktigt att ha i betänkande när polisen diskuterar hur problem minskar, är att de inte enbart syftar på brottsstatistik utan främst på social oro. Metodhandboken (Bratthall 2018) påpekar även att omfördelning är att föredra eftersom "om drogsценerna luckras upp och hanteringen av narkotika inte är lika synlig på en plats kommer inte samhället att störas och känna samma otrygghet" (s. 16). Det innebär att det brottsförebyggande arbetet primärt fokuserar på att minska synligheten av problemen, och inte nödvändigtvis att åtgärda problemen i sig.

7. Diskussion

7.1 Eventuella åtgärder

7.1.1 Omprioritering

Prioriteringar kan vara ett känsligt ämne, men samtidigt fungerar inte verksamheten utan dem. Den uppfattningen blir mer tydlig när respondenterna från Polismyndigheten berättar att det självklart sker prioriteringar, att det är en naturlig del av arbetet men att de inte vill uttala sig för mycket om det. Hur polisen bör prioritera är emellertid inte vad denna studie undersöker. Diskussionen resonerar istället kring olika aspekter och infallsvinklar för att kunna se prioriteringsmöjligheter från olika perspektiv. Detta kan vidare inspirera till utökade studier inom ämnet.

Det är svårt att argumentera för att prioritera en öppen drogsцен som den vid Upplands Väsby när det behövs resurser i ett annat område med mer omfattande riskgrupper och våldsbrott. I LPO Sollentuna finns tre kommuner där resurser skall

fördelas. Då Upplands Väsby's lokala problembild ligger bäst till blir den därför lägst i prioriteringen. Även inom Upplands Väsby finns prioriteringar då det finns mer våldsamma problem i centrum. Den platsen prioriteras därför över stationsområdet. Frågan är emellertid om den prioriteringen är lämplig. Den territoriella attityden gentemot försäljning av narkotika leder ofta till våldsamma konflikter. Det kan därför härledas ett samband mellan narkotikaförsäljning och våldsbrott. Utifrån det härledda sambandet är det diskutabelt huruvida våldsbrott alltid skall prioriteras över narkotikabrott i polisens arbete. Eftersom den öppna drogscenen och försäljning av narkotika kan förknippas med organiserad brottslighet finns det ytterligare argument för att göra stationsområdet prioriterat.

Som tidigare uppmärksammats verkar det vara diffust i vilken utsträckning som nätverkens egna uppgörelser påverkar den öppna drogscenen, specifikt i kontrast till polisens insatser. Det är därför av intresse att diskutera polisens möjligheter att arbeta mer proaktivt än reaktivt. Det finns ingen snabb lösning för att avveckla den öppna drogscenen, utan ett långsiktigt arbete bör ske på platsen för ett framgångsrikt resultat. Många våldsamma konflikter som uppstått i Upplands Väsby beror på territoriella anspråk, vilka i sin tur är ett resultat av narkotikahandel. I och med att narkotikaförsäljningen genererar våld, framförallt i förorten, borde det eventuellt läggas mer resurser på att avveckla de öppna drogscenerna.

En annan aspekt värd att diskutera är huruvida en avveckling av den öppna drogscenen i Upplands Väsby kan bli permanent. Med tanke på den höga risken för att ett nytt nätverk alltid kommer ersätta det förra, är det eventuellt fördelaktigt att behålla den nuvarande öppna drogscenen och försöka hålla den kriminella aktiviteten så gott det går. Med en ny gruppering som antar platsen finns det risk att konflikter och våld eskalerar och påverkar boende och pendlare på platsen som inte är involverade i konflikten. Det är en tanke som kan vara värd att fundera på eftersom fenomenet med en öppen drogscen är alldeles för komplex för en simpel lösning.

Avslutningsvis är de metoder som används i arbetet mot öppna drogscener i första hand applicerbara på platser där resurser finns, med andra ord på platser som är prioriterade. Det är emellertid intressant att diskutera kring huruvida dessa prioriteringar är lämpliga. Från ett perspektiv kan argumenten vara att all kriminell

aktivitet skall motverkas eftersom det finns lagstiftning om det. Det finns emellertid ett annat perspektiv som argumenterar för att resurser inte finns till för att kunna hantera all brottslighet, samt att ett specifikt område inte kan prioriteras när det inte finns lika påtagliga problem i jämförelse med andra. Diskussionen bör därför föras vidare för att på ett lämpligt sätt kunna fatta beslut om hur polisen kan och bör agera utefter de lagar och resurser som finns tillgängliga vid varje individuell situation.

7.1.2 Forskningsamarbete med Universitet

De metoder som används av brottsbekämpande aktörer är otillräckliga för att uppnå en fullständig avveckling av den öppna drogsenen i Upplands Väsby. Mer forskning behövs dessutom för att vidareutveckla metoderna. Detta är delvis ett resultat av inadekvat forskning inom relevanta discipliner såsom exempelvis kriminologi och rättssociologi. Det beror även på att polisen inte använder sig av vetenskapliga teorier och forskningsmetodik på ett adekvat och tillförlitligt sätt. Utöver detta har polisen och andra myndigheter varken tid eller resurser för utveckling och testning av metoder på ett sätt som uppfyller kraven för att de ska klassas som forskningsbaserade.

Något som potentiellt kan lösa ovanstående tillkortakommanden av både forskning och det praktiska arbetet är en samverkan mellan de två. Därför bör utvecklingen av nya metoder och tester eventuellt ske i samarbete med lärosäten. Det ger polisen en möjlighet att kunna undersöka sina insatser och metoder mer utförligt, samt att användningen av dem blir mer försvarbar. Dessutom kan utökat samarbete med universitet hjälpa myndigheter och andra brottsbekämpande aktörer inse fördelen med att använda sig av forskning i det brottspreventiva arbetet i större utsträckning. Det kan även bidra till att polisarbetet blir mer transparent för forskare, vilket också kan ge en förståelse för hur teoretiska ramverk inte alltid kan förklara det praktiska polisarbetet fullt ut. Slutligen kan kriminologiska och rättssociologiska forskare använda sig av en samverkan med brottsförebyggande aktörer för att omformulera existerande teorier som inte längre är direkt användbara för nutida brottsförebyggande arbete. Det är ett behov i dagsläget eftersom de teorier som används för att beskriva kriminellt beteende bevisligen inte kan användas korrekt i praktiken.

Ett exempel på en början till samarbete mellan brottsförebyggande aktörer och universitet är utvecklingen av EST-metoden. Det var från början en samverkan mellan

bland annat Örebro Universitet, lokalpolisen, kommunen, och lokala fastighetsägare. EST kan emellertid inte klassas som en vetenskaplig teori, utan snarare som ett evidensbaserat metoddirektiv. Ett förslag på att utveckla den här typen av samverkan är att fokusera mer på att undersöka vetenskapliga teorier och dess tillämpbarhet på praktiskt arbete. Med andra ord bör forskare bidra med att antingen omformulera existerande teorier så de är användbara i praktiken, eller utveckla nya teorier genom att analysera de metoder som fungerar väl i polisens arbete. Ett alternativ för att uppnå detta är genom att ta kontakt med specifika institutioner på olika universitet som är av relevans för den här typen av forskning, exempelvis kriminologi, rättssociologi, psykologi eller statsvetenskap.

7.1.3 Utökad samverkan: inkludera sjukvården och rättsväsendet

Samverkan är en stor del av det som verkar fungera bäst i det övergripande brottspreventiva arbetet. Det är därför aktuellt att i större utsträckning använda samverkan för att utveckla och förbättra arbetet kring öppna drogscener. En aspekt som möjligen kan undersökas är rättsväsendet. Respondenterna för detta arbete anser inte att det finns något som kan förbättras utifrån ett straffrättsligt perspektiv. Däremot påverkas inte förbrytares motivation märkbart av de sanktioner som finns för olika narkotikabrott. Enligt respondenterna för arbetet verkar det dock inte vara själva lagstiftningen som är otillräcklig, utan snarare hur den tillämpas. Av den anledningen kan det behövas en översyn av hur narkotikabrott som är relaterade till öppna drogscener behandlas i lagstiftning. Samverkansavtal mellan polis och rättsväsendet är inte aktuellt eftersom rätten behöver förbli objektiv. Däremot behövs mer kommunikation mellan polisen och rätten för att bättre kunna analysera de effekter lagstiftning och rättspraxis har på samhället.

Det finns ett bevisat samband mellan öppna drogscener och organiserad brottslighet. Vissa lagar om organiserad brottslighet bör därför även vara tillämpbara på nätverken som är aktiva inom öppna drogscener. Ett annat alternativ hade varit att formulera ny lagstiftning som specifikt berör organiserad narkotikahandel. Ett exempel är lagförd samverkan såsom Lag (2016:774) om uppgiftsskyldighet mellan myndigheter. Den typen av lag kan även vara aktuell att införa med inriktning på narkotikabrott och öppna drogscener.

Ytterligare förslag som möjligen kan hjälpa det brottspreventiva arbetet med öppna drogsener är ett större samarbete med sjukvårdsregioner. I ett försök att fokusera mer på köparna, och därmed strypa efterfrågan, kan man eventuellt utöka resurser för en samverkan mellan polis och vård. Även här kan det vara aktuellt med utökad lagstiftning, exempelvis påbjuden vård som påföljd för narkotikabruk och innehav.

Slutligen är ett alternativ att skapa samverkansavtal mellan brottsförebyggande aktörer och vården. Syftet skulle då vara att använda sig av kritisk information från vårdens sida till brottsbekämpning, specifikt i samband med narkotikabrott och brott relaterade till öppna drogsener. Ett problem som eventuellt uppstår om vården börjar involvera sig i brottsförebyggande arbete är att det kan resultera i att syftet inte uppnås och polisen inte erhåller relevant information genom en samverkan. Istället kan resultatet av en samverkan mellan vård och polis bli ett sänkt förtroende för vården och att färre människor söker vård. Det kan även uppfattas som kontroversiellt om enbart polisen gynnas av en sådan lag. En lag om uppgiftsskyldighet gällande vissa typer av narkotikabrott skulle innebära att polisen eventuellt kan kräva mer information av andra myndigheter än vad de själva skulle behöva lämna ut. Det skulle då kunna leda till ökad misstro för polisen, samt att individer skulle undvika att söka kontakt även med övriga myndigheter.

7.2 Sammanfattning och slutsatser

Arbetet undersöker polisens och andra brottsförebyggande aktörers arbete mot öppna drogsener utifrån tre frågeställningar, för att på så sätt skapa en omfattande bild av fenomenet och varför öppen narkotikahandel fortgår vid Upplands Väsby's pendeltågsstation. Inledningsvis undersöktes förebyggande metoder och arbetssätt och dess förankring i forskning. Sedan analyserades även vilka faktorer som upprätthåller den öppna drogscenens aktiva status oberoende av insatser från brottsförebyggande aktörer. Slutligen presenterades även rekommendationer för framtida arbete mot öppna drogsener baserat på en analys och diskussion kring de första två frågeställningarna, för att på så sätt konkretisera arbetet och göra det användbart i en praktisk kontext.

Arbetet visar att kriminologiska teorier används för att appliceras på redan fungerande arbetssätt istället för att metoder utvecklas genom vetenskaplig forskning. Polisen har uppfattningen att de arbetssätt som används är baserade på forskning, när

arbetssätten egentligen inte uppfyller kraven för forskningsbaserade metoder av hög validitet. Dessutom är adekvat forskning kring brottsprevention inte tillgänglig, eftersom de teorier som tillämpas i samband med polisens arbete inte har utvecklats i samma takt som de brottsbekämpningsmetoder som används idag.

Vidare identifierades fyra problemområden utifrån respondenternas svar, som kan vara möjliga faktorer som hindrar en avveckling av den öppna drogscenen. Eftersom en öppen drogscen är ett komplext fenomen finns det flera faktorer som eventuellt bidrar till att en avveckling inte kan fullföljas. Prioriteringsfrågan är ett problem då det inte finns tillräckligt med resurser för att polisen skall kunna arbeta långsiktigt på den öppna drogscenen i Upplands Väsby. Fortsättningsvis finns komplikationer gällande ovissheten om vilken påverkan kriminella nätverk har på platsens utveckling. Platsens tillgänglighet för kollektivtrafiken är ytterligare ett problem som påverkar den öppna drogscenens avveckling, eftersom stationen utgör en knutpunkt för många pendlare mellan Stockholm och Uppsala. Slutligen identifierades problem med arbetsmetoder och kunskap om den öppna drogscenen, vilket är ett resultat av bristfällig teori- och metodforskning.

Avslutningsvis är den mest signifikanta slutsatsen för arbetet behovet av forskning, inte enbart för öppna drogsener generellt utan även för hur arbetsmetoderna bör utformas för att de skall kunna genomföras så effektivt som möjligt. För att polisarbetet skall kunna utvecklas föreslås ett eventuellt större fokus på narkotikabrott, eftersom den sortens brott ofta genererar annan brottslighet. Utökad forskning av arbetsmetoder och samverkan med relevanta aktörer rekommenderas även med syftet att utveckla både befintliga och framtida arbetssätt. En samverkan mellan Polismyndigheten och universitet kan utvidga forskningsgrunden för polisiära arbetssätt. Dessutom kan forskare ta del av det praktiska polisarbetet, vilket kan leda till att forskning och teorier anpassas så de är mer användbara för brottsförebyggande aktörer. Ytterligare samverkan med sjukvård och rättsväsendet rekommenderas även eftersom effektiviseringen av det brottsförebyggande arbetet kräver förbättrad kommunikation mellan dessa myndigheter. Det är emellertid viktigt att samverkan etableras inom ramen för vad myndigheterna kan bidra med samtidigt som integriteten för deras primära uppdrag upprätthålls.

7.3 Begränsningar

Arbetets huvudsakliga mål är att sammanföra ett rättssociologiskt forskningsperspektiv med det praktiska perspektivet som erhålls av respondenterna för arbetet. Återskapandet av en så omfattande bild som möjligt av en specifik öppen drogscen resulterar i en bredare förståelse av både forskningsområdets tillkortakommanden och det brottspreventiva arbetets begränsningar. Ett problem som emellertid uppstår i samband med fallstudier som denna är att det alltid kommer finnas ytterligare perspektiv och oändliga detaljer som inte inkluderas.

Frågeställningarna utformades med syftet att skapa en omfångsrik och övergripande helhetsbild av den öppna drogscenen i Upplands Väsby. Om arbetet hade avgränsats ytterligare gällande information av relevans inom den öppna drogscenen, hade det riskerat validiteten av slutsatserna eftersom en avgörande aspekt av vad som påverkar det brottsförebyggande arbetet hade förbisetts. Bekymret med det nuvarande arbetet är dock att vissa aspekter som inkluderades i analysen och härleddes i slutsatserna inte fick möjligheten att undersökas ytterligare. Det är dock ett tillkortakommande som ytterligare styrker det återkommande argumentet om vidare forskning inom ämnesområdet.

Metoden för arbetet utformades efter informationsbristen kring ämnet samt dess kvalitativa natur. Teorivalet fastställdes sedan efter respondenternas självrapportering av vilka teorier som används i deras arbete, i enlighet med den första frågeställningen och dess syfte. Det begränsade dock möjligheten att utforska andra infallsvinklar och teoretiska modeller som inte nämndes av respondenterna eller inte passade inom ramen för arbetets frågeställningar.

Ett avslutande dilemma som problematiserar arbetets användbarhet är bristen på adekvat jämförelse och diskussion av slutsatserna i förhållande till annan forskning. Denna studie är en högst kvalitativ sådan, vilket gör det både svårt och ohållbart att generalisera studiens resultat och slutsatser med någon övertygande tillförlitlighet. En jämförelse med liknande studier hade därför varit att föredra i en diskussion om validitet och reliabilitet. Som nämnt finns det dock en skral forskningsgrund både kring polisens metoder samt öppna drogscener överlag. Dessutom är den forskning som finns tillgänglig inte tillämpbar. Artiklarna använder antingen definitioner och avgränsningar som inte

stämmer överens med detta arbete eller en forskningsmetodik som inte uppfyller kraven för objektiv vetenskap.

7.4 Förslag på framtida forskning

I Sverige krävs mer forskning om öppna drogsener generellt. Det behövs utökad metodforskning, samt vidare forskning av relevanta teorier för att de ska kunna tillämpas på praktiskt arbete. Ytterligare studier bör genomföras gällande skillnader mellan öppna drogsener i innerstaden och öppna drogsener i förorter. Det skulle även vara intressant att studera vilka metoder som är mest effektiva för de öppna drogsener som inte, av olika anledningar, kan prioriteras. En sådan studie kan vara användbar för platser som bortprioriteras med anledning av problem i andra områden, såsom den öppna drogsenen i Upplands Väsby.

Det hade även varit intressant att studera möjligheterna för EST-metoden utifrån ett rent rättssociologiskt perspektiv. Syftet hade kunnat vara att försöka förklara de effekter EST har på de involverade aktörernas prestation och motivation, samt hur det i sin tur påverkar problematiska områden såsom den öppna drogsenen i Upplands Väsby. Det hade dessutom varit av intresse att studera de normativa beteenden och sociala regler som är etablerade inom öppna drogsener, samt hur dessa kan påverka brottsbekämpande insatser.

Källförteckning

- Andershed, H. (2018). Hur kan det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet konkret genomföras i samverkan på ett kunskapsbaserat sätt i en svensk kommun? *Arbete enligt Effektiv Samordning för Trygghet (EST) eller liknande samverkansarbete med brottsförebyggande och trygghetsfrämjande syften - Förtydliganden om syfte och innehåll i mötesforum och mötesmallar*. Örebro: Örebro Universitet. Hämtad 2020-02-25 från: <https://www.embrace-safety.se/est-moten-och-mallar/>.
- Baier, M. (2019). *Understanding sociology of law: an introduction*. Lund: Studentlitteratur.
- Banakar, R. (2009). Law through sociology's looking glass: conflict and competition in sociological studies of law. I Denis, A. & Kalekin-Fishman, D. (red.) *The ISA Handbook in contemporary sociology: Conflict, competition, cooperation*. London: SAGE Publications, ss. 58-73. DOI: 10.4135/9781446214626.n5
- Banakar, R. (2020). Om rättssociologisk forskningsdesign. I Schoultz, I. & Nafstad, I. (red.) *Om rättssociologisk tillämpning*. Lund: Studentlitteratur, ss. 29-48.
- Best, D., Strang, J., Beswick, T. & Gossop, M. (2001). Assessment of a concentrated, high-profile police operation: No discernible impact on drug availability, price or purity. *The British Journal of Criminology*, 41(4), ss. 738-745. Oxford: Oxford University Press.
- Bogestam, N. & Bergnor, P. (2018). *Polisforskning i Sverige: En sammanställning över publicerad polisforskning i Sverige 2010-2017* [PM]. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Bratthall, O. (red.) (2018). *Öppna drogscener: metoder för lokal samverkan kring arbetet med öppna drogscener* (Dnr: A102.918/2017) [broschyr]. Stockholm: Länsamarbetet för ANDT-frågor i Stockholms län. Hämtad 2020-01-29 från https://www.lansstyrelsen.se/download/18.26f506e0167c605d5693cf5e/1551096020979/metoder_kring_arbetet_med_oppna_drogscener_stockholm.pdf.
- Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2011). *Polisens strategiska brottsförebyggande arbete* (Återrapportering av regeringsuppdrag, Dnr: 2011/0029). Stockholm: RPS Tryckeri.
- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl., Stockholm: Liber AB.
- Christianson, S.Å. & Montgomery, H. (2008). Kognition i ett rättspsykologiskt perspektiv. I Christianson, S.Å. & Granhag, P.A. (red.) *Handbok i Rättspsykologi*. Stockholm: Liber AB, ss. 87-120.

- Cohen, L. & Felson, M. (1979) Social change and crime rate trends: a routine activity approach. *American Sociological Review*, 44 (4), ss. 588-608. DOI: 10.2307/2094589
- Corsaro, N., Brunson, R.K. & McGarrell, E.F. (2009). Problem-oriented policing and open-air drug markets: Examining the Rockford pulling levers deterrence strategy. *Crime & Delinquency* 59(7), ss.1085-1107. DOI: 10.1177/0011128709345955
- Darcy, D. (1999). Zero tolerance: Not quite the influence on NSW policing some would have you believe. *Current Issues in Criminal Justice*, 10(3), ss. 290-298. DOI: 10.1080/10345329.1999.12036137
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (2019). *Europeisk narkotikarapport 2019: Trender och utveckling*. Luxemburg: Europeiska Unionens publikationsbyrå.
- Felson, M. (1994). *Crime and everyday life: insights and implications for society*. California: Pine Forge Press.
- Fournier-Ruggles, L. (2011). The cost of getting tough on crime: isn't prevention the policy answer? *The Journal of Public Policy, Administration and Law*, 2(1), ss. 19-28.
- Hallin, P.O. (2018). *Effektiv samordning av brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete i socialt utsatta områden - en processutvärdering av Brottsförebyggande rådets utvecklingsprojekt*. Malmö: Malmö Universitet. Hämtad 2020-03-20 från <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/24728/Slutrapport%20BR%20c3%85%20EST%20Processutv%20a4rdering%20Hallin.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.
- Hallin, P.O. (2019). *Att arbeta brottsförebyggande med Effektiv Samordning för Trygghet (EST) - En exempelsamling*. Malmö: Malmö Universitet. Hämtad 2020-01-15 från https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70ee74a/1557477784500/2019_EST_exempelsamling.pdf.
- Harcourt, B.E. (2001). *Illusion of order; the false promise of broken windows policing*. Cambridge. Harvard University Press.
- Hartley, R.D. (2011). *Snapshots of research: Reading in criminology and criminal justice*. Thousand Oaks: SAGE publications, Inc.

- Howell, K. (2009). Broken lives from broken windows: The hidden costs of aggressive order-maintenance policing. *New York University Review of Law & Social Change*, 33(3), ss. 271-330.
- Justitiedepartementet (2015a). *Utökade möjligheter till förverkande* (Regeringens proposition 2015/16:155). Stockholm: Regeringskansliet.
- Justitiedepartementet (2015b). *Bättre straffrättsliga verktyg mot organiserad brottslighet* (Regeringens proposition 2015/16:113). Stockholm: Regeringskansliet.
- Lindstedt, I. (2019). *Forskningens hantverk*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Michelson, S. (2020). Att göra en fallstudie. I Schoultz, I. & Nafstad, I. (red.) *Om rättssociologisk tillämpning*. Lund: Studentlitteratur, ss. 87-102.
- Newburn, T. (2013). *Criminology*. 3. uppl., London: Routledge.
- Newburn, T. (2017). *Criminology*. 3. uppl., London: Routledge.
- Mazerolle, L., Soole; D.W. & Rombouts, S. (2006). Street-level drug law enforcement: A meta-analytical review. *Journal of Experimental Criminology*, 2, ss. 409-435. DOI: 10.1007/s11292-006-9017-6
- Mazerolle, L., Soole; D. & Rombouts, S. (2007). Drug law enforcement: A review of the evaluation literature. *Police quarterly*, 10(2), ss. 115-153.
- Paulsen, D. & Robinsen, B. (2009) *Crime mapping and spatial aspects of crime*. 2. uppl., Ohio: Prentice Hall.
- Polismyndigheten (2019). *Kriminella nätverk inom den organiserade brottsligheten i polisregion Stockholm*. (Dnr: A491.036/2019, U404/19). Stockholm: Polismyndigheten.
- SFS 1962:700. *Brottsbalken (BrB)*. Stockholm: Justitiedepartementet
- SFS 1968:64. *Narkotikastrafflagen*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 2011:423. *Lag om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i Europeiska unionen*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 2016:774. *Lag om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 2016:775. *Förordning (2016:775) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet*. Stockholm: Justitiedepartementet.

- Svensson, S., Johansson, P., & Ammer, T. (2016) *Effektiv samordning för trygghet*. [Handbok] Örebro: Kommunsamarbete för utveckling av EST. Hämtad 2020-03-04 från http://tryggaorebro.se/wp-content/uploads/2016/01/JPS_Handbok_MH_A4_Slutfile_2801_16.pdf.
- Vesterhav, D. & Korsell, L. (2016). *Kriminella nätverk och grupperingar: Polisens bild av maktstrukturer och marknader* (Rapport 2016:12). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Vesterhav, D., Lindblom, L., & Hellberg, S. (2018). *Orsaksanalys I lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Brottsförebyggande Rådet.
- Waal, H., Clausen, T., Gjersing, L. & Gossop, M. (2014). Open drug scenes: responses of five European cities. *BMC Public Health*,14. DOI: 10.1186/1471-2458-14-853
- Wilson, J.Q. & Kelling, G. (1982). Broken windows: the police and neighborhood safety. *Atlantic Monthly*, 3, ss. 29-38.
- Wood, E., Spittal, P.M., Small, W., Kerr, T., Li, K., Hogg, R.S., Tyndall, M.W., Montaner, J. & Schechter, M.T. (2004). Displacement of Canada's largest public illicit drug market in response to police crackdown. *Canadian Medical Association journal*, 170(10), ss. 1551-1556.

Bilaga 1: Intervjuguide

Intervjuguide för poliserna:

Ämnesområden

- Hur uppkom drogsenen?
- Finns koppling till gängkriminalitet? (direkt eller indirekt)
- Vad har Polisen/kommunen försökt göra åt saken?
- Vetenskapliga teorier: användning i UV samt användbarhet
- Varför finns drogsenen kvar?
- Finns det någon diskrepans mellan lagstiftning och de behov ni har i bekämpandet av öppna drogscener likt den i UV?

Intervjuguide för trygghetschefer på MTR Nordic:

Ämnesområden:

- Hur påverkas er verksamhet av den öppna drogsenen?
- Samverkan med myndigheter: hur ser det ut? Vad kan förbättras?
- Utgår MTR utifrån några vetenskapliga teorier i sitt arbete?